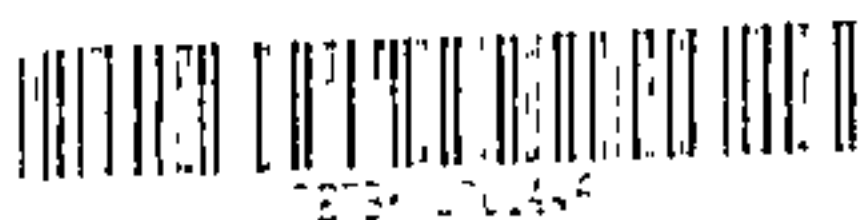

21017596

म. ग्रं. सं. ठाणें	
विषय	इतिहास
सं. क्र.	1

REFBK-0001446

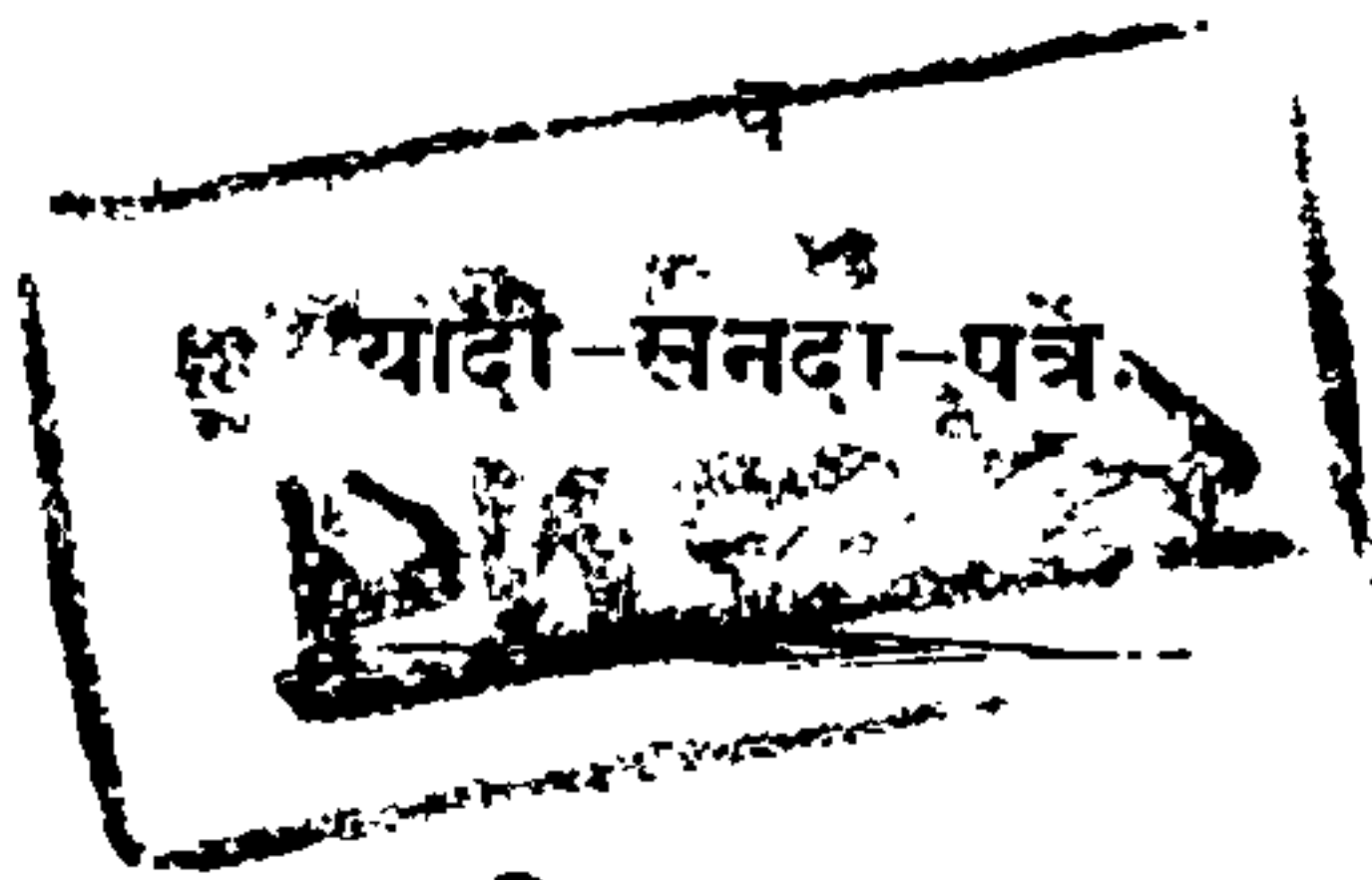
५१०१ ७९९७

५१०१ ७९९७

ऐतिहासिक जुने-लेख.

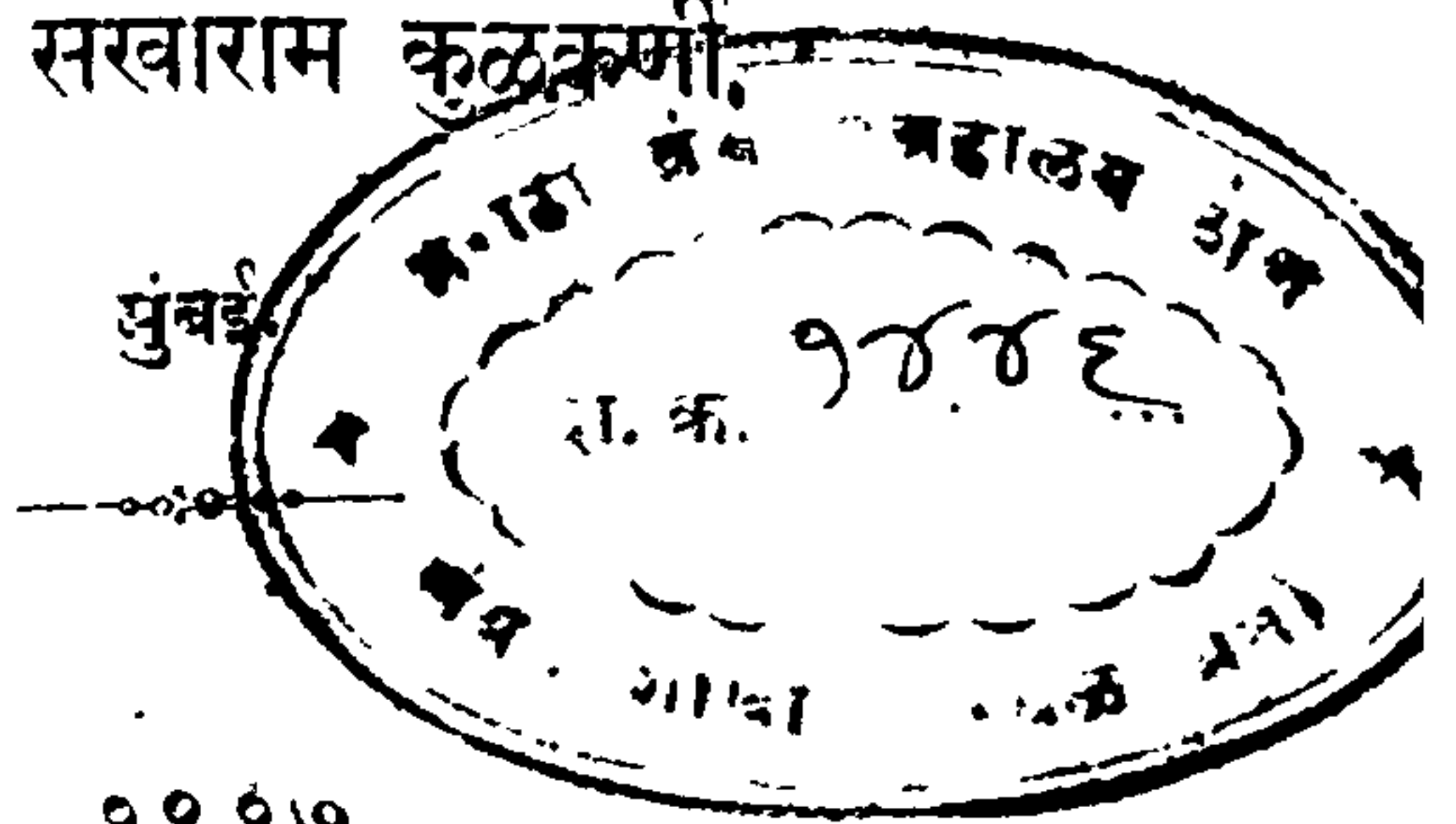
पुस्तक २ रें.

चिटणीस घराण्याची संक्षिप्त माहिती

ग्रथित करणार

बाळकृष्ण सखाराम कुलकर्णी

१९९७

REFBK-0001446

(ह्या पुस्तकासंबंधी सर्व हक्क कर्त्यांनी आपले स्वाधीन ठेविले आहेत.)

सु. ५६ १०५
स. ३०२८

श्रीमंत रा. रा. खंडेराव बळवंत

ऊर्फ

धनीसाहेब चिटणीस.

इनामदार बोरगांव, वडगांव इ. इ.

यांस

आदर व प्रेमपूर्वक

हे पुस्तक

त्यांचे परवानगीने

प्रथित करणाराने अत्यंत नम्रतापूर्वक अर्पण केले आहे.

१४४८

श्रीमंत रा. रा खंडेराव वळवंत ऊर्फ धनीसाहेब चिटणीस.

श्री प्रस्तावना.

इतिहासात्तमादस्मा उजायन्ते कविबुद्धयः ।
पंचेभ्यश्च भूतेभ्यो लोकसंविधयस्त्रयः ॥

प्रगतीच्या योगाने सांप्रत आह्मांस जी थोडीवहुत जागृतावस्था प्राप्त झाली आहे, तीमुळे आह्मांस आमच्या प्रतापी पूर्वजांचे स्थितीचे थोडे फार स्मरण होऊन त्यांच्या अलौकिक कृति अवलोकन करण्याची इच्छा होऊ लागली आहे, ही मोठ्या समाधानाची गोष्ट आहे. ह्या विषयाची आह्मांमध्ये किती आवड आहे व कोणी किती इतिहासाची साधने प्रसिद्ध केली आहेत याचे दिग्दर्शन आम्हीं १ ले पुस्तकांत केलेच आहे. अर्थात् त्याची पुनरुक्ति करण्याची आवश्यकता नाही.

रा. व. साने यांनी “काव्येतिहास संग्रह” मध्ये व रा. व. पारसनीस यांनी “मराठ्यांच्या इतिहासाची साधने” यांतून ज्या बखरी व लेख पत्रे प्रसिद्ध केले, त्या ग्वेरीज इतर मासिकांमध्येहि बरीच ऐतिहासिक माहिती प्रसिद्ध झाली आहे. अलीकडे पुणे येथे “भारत इतिहास संशोधक मंडळ” स्थापन झाले असून, त्यांनी महाराष्ट्राच्या इतिहासाची साधने प्रसिद्ध करण्याचे कार्य हाती घेतले आहे. त्याचप्रमाणे श्रीयुत रा. विनायक लक्ष्मण भावे यांनीहि ठाणे येथे एक संशोधनाची संस्था काढून ते ह्या कार्यास मदत करीत आहेत. हे सर्व आमच्या महाराष्ट्राचे सुदैवच समजले पाहिजे; परंतु तेवढ्यानेच महाराष्ट्राच्या इतिहासाची इमारत पुरी होईल, असे समजून स्वस्थ बसणे योग्य होणार नाही; कारण इमारत सर्वांगसुंदर करण्यास निरनिराळ्या प्रकारचे कारागीर लागतात. त्यांचाचून ती पुरी होऊ शकणार नाही; तर ह्या कामी प्रत्येकाने शक्य ती मदत सर्व प्रकारे केली पाहिजे हे उघड आहे.

महाराष्ट्राचा इतिहास लिहिणारांस मुख्य आधार ऐतिहासिक जुने लेख, बखरी, वगैरे ही होत. ह्यातून ही माहिती जेवढी प्रसिद्ध होईल तेवढी हवीच आहे. हे निर्विवाद आहे. अशा माहितीच्या आधारचे महाराष्ट्राचाच नव्हे तर सर्व हिंदुस्थान देशाचा विश्वसनीय असा इतिहास लिहितां येईल व या कार्यास अंशतः तरी मदत करावी, याच हेतूने व याच दिशेने प्रस्तुतचा हा आमचा यत्न आहे.

हे सागावयास नकोच. अशा माहिती प्रसिद्ध झाल्याने व तिच्या सहाय्याने जो इतिहास लिहिला जाईल, तो पाश्चिमात्य देशांतील इतिहासापेक्षांहि विशेष महत्वाचा होईल यांत शंका नाही.

ज्यांनी हिंदुपादशाहीची भव्य इमारत रचण्याकरितां आपल्या राजाची एकनिष्ठ सेवा केली, व आपल्या पराक्रमांनी व मुत्सद्देगिरीने आपले नांव महाराष्ट्राच्या इतिहासांत अजरामर करून ठेविले, व कित्येक प्रसंगी आपले व आपल्या मुलाबाळांचे देहही खर्ची घातले, त्या थोर पुढ्यांची सविस्तर माहिती प्रसिद्ध झाल्यावाचून महाराष्ट्राच्या इतिहासाची इमारत केव्हांहि पूर्ण होणार नाही

श्री शाह छत्रपति महाराजांच्या कारकिर्दीच्या अखेरीस व श्री बाळाजी बाजीराव पेशवे यांचे कारकिर्दीसून महाराष्ट्रांतील राजकारणांत बरेच महत्वाचे फेरफार घडून आले. याच सुमारास ज्यांनी मराठ्यांच्या राज्याच्या इमारतीचा पाया रचण्याकरितां आपले जीवही खर्ची घातले होते, त्यांचे वंशज त्या वेळीं महाराष्ट्र राजकारणांतून आपले अंग हळुहळू काढून घेऊं लागले, त्या वेळीं त्यांपैकीं कित्येकांवर देवानें दकदष्टि केल्यामुळे ते रुताहीन झाले, व इतिहासाच्या अज्ञानामुळे आत्मांपैकीं पुष्कळांस त्यांची ओळखहि, नाहीगी झाली आहे. तथापि त्यांपैकीं कित्येकाविषयी माहिती प्रसिद्ध करण्याची सुसवि आत्मांमिळाली, ही मोठ्या समाधानाची गोष्ट आहे. इतिहासमशोधकांकडून आज जी माहिती प्रसिद्ध झाली आहे, त्यांत चिटणीस दत्तफारच थोडे प्रसिद्ध झाले आहे. त्याचप्रमाणे देशमुख, देशपांडे, पोतनीस, पारासनीस वगैरे घराण्यांची हकीकतहि फारच क्वचित् प्रसिद्ध झालेली आढळते. मराठेशाहीच्या ऐन उत्कर्षाच्या वेळीं या घराण्यांचा तिच्याशीं अत्यंत निकट संबंध होता. करितां या घराण्यांची सविस्तर माहिती प्रसिद्ध झाल्या खेरीज महाराष्ट्राच्या इतिहासाचे खरें रहस्य समजणार नाही.

१ले पुस्तकांत नमुद केल्याप्रमाणे आम्ही ५ पुस्तके तयार केलीं होती. परंतु ते पुस्तक प्रसिद्ध झाल्यानंतर त्याच प्रसिद्ध चिटणीस घराण्यांतील श्री रा. रा. बळवंतराव रघुनाथ चिटणीस, इनामदार जैतापूर, यांकडून कांहीं ऐतिहासिक माहिती व पत्रे आमचेकडे आली. त्याचप्रमाणे श्री. रा. रा. गामराव

नारायण प्रधान, विळेकर मु॥ वडोदें यांजकडून विजापुरचे दरबारी ह्या चिटणीसांचे पूर्वज श्रीरंगप्रभू असल्याबद्दलची छोटी बखर व कांहीं अस्सल पत्रे आली आहेत ह्याबद्दल आम्हीं ह्या उभयतांचें फारच ऋणी आहोंत. ह्या शिनाय दोन ठिकाणीं बरीच ऐतिहासिक माहिती असल्याचें समजलें, इतकेंच नाहीं तर ती लवकरच आमचेकडे पाठविण्यांत येणार आहे. आमचा हेतु ही माहिती मिळवून संग्रहीं ठेवण्याचा नसून शक्य तितकें त्वरित प्रसिद्ध करून इतिहासज्ञात्यां-पुढें ठेवावयाची आहे, परंतु हें कार्य लोकाश्रयावर अवलंबून आहे हें उघडच आहे.

१लें पुस्तकासंबंधीं लोकमत कसें होतें हें समजण्याकरितां जे थोडे अभि-प्राय मासिक व वर्तमानपत्रे यांतून आले होते ते ह्या पुस्तकांत दिले आहेत. त्याचप्रमाणें हें पुस्तक मान्य करून घेतील अशी आत्मांस पूर्ण खात्री आहे.

ह्या पुस्तकांतील बखरीचा वरील बंद न मिळाल्यामुळें १ल्या व २ऱ्या पुस्तकांतील अगदीं मधलीच माहिती गेल्यामुळें थोडें विसंगत दिसतें हें खरें, परंतु कांहीं दिवसांनीं पुढील हकीकतहि नामशेष होणार व अखेर कांहींच नाहीं. यापेक्षां जी मिळाली तेवढीच प्रसिद्ध केली आहे.

यादी पत्रावरील नंबर १लें पुस्तकावरून चालू आहेत व पुढेंही हाच क्रम ठेवण्यांत येईल.

ह्या पुस्तकाची हस्तलिखित प्रत चिटणवीस घराण्यांतील गृहस्थ श्री. रा. रा. बळवंतगव रघुनाथ चिटणवीस इनामदार जैतापूर व श्रीयुत रा. रा. नरहर नारायण देशपांडे मु, उरवडे यांनी आमची विनंति मान्य करून वाचून आह्मांस कांहीं शब्द लागले नव्हते ते दुरुस्त करून पाठविले. श्रीयुत दामोदर यशवंत दिघे, फोटोग्राफर (गुरुदास कंपनीचे मालक) यांनी श्री. रा. रा. धनीसाहेब चिटणवीस यांचा फोटो मोठ्या मेहनतीनें मिळवून दिला ह्याबद्दल आम्हीं ह्या सर्वांचे अत्यंत आभारी आहोंत.

शेवटीं ज्या दिव्यशक्तीनें आर्य पूर्वजांच्या इतिहासांचें पुनरुज्जीवन करण्याचा मांगलिक सुयोग आणून दिला, त्यामुळें हें दुसरें पुस्तक प्रसिद्ध झाले. तीस अनन्य भावें शरण जाऊन अंगिकृत कार्यांत यश प्राप्ति देण्याविषयीं कहणा भाकून ही बरीच लांबलेली प्रस्तावना पुरी करितों.

कृष्णाबाई विल्डींग
बेनाम हॉल लेन, गिरगाव मुंबई,
ता. २९ मार्च मे मन १९१७

बालकृष्ण सखाराम कुळकर्णी

श्री

अथ: शुद्धिपत्र.

पान	ओळ	अशुद्ध	शुद्ध
२	१३	मौजे	तर्फ
३	७	पायफडे	पायफोड
६	२७	एकाण हतीत	एकुणार्तीत
१०	१५	केलेले	बोलले
११	२६	केलज	केलेजे
१३	८	तफनी	तर्फेनी
१३	२०	खल्यास	दाखल्यास
१३	२३	करणे	कारणे
१५	४	येऊन	ठेऊन
१७	१३	समजाऊ	समजाऊन
१७	२६	याच	याची
१८	६	कबजपणापासून	लहानपणापासून
१९	२९	असो	असोन
१९	२९	अर्धे	असे
४०	२२	रु. १६	रु. १०

पान ८ वरील टीप चुकीची आहे. गणेश रखमांराद हे खंडो बल्लाळाचे मेहुणे (बायकोचे भाऊ) हे चिटणीसांचे मुतालिक होते. यांचे चि. रखमाजी गणेश यांस रघुजी भोसल्याबरोबर श्री शाहूमहाराजांनं पाठविले. याप्रमाणें वाचावे.

२ नं. २५ व २६ ह्या याद्या व पत्र नं. ४४ ते ५३ हीं श्री. बळवंतराव रघुनाथ चिटणीस, इनामदार जैतापूर, यांजकडून प्रसिद्ध करण्याकरितां आमचेकड आलीं त्यांपैकीं आहेत. बाकिची पुढील पुस्तकांत प्रसिद्ध करण्यांत येतील.

३ नं. २७ ची यादी पान ४४ वर चुकीनं छापली गेली आहे.

४ पान ५० वरील पत्र नं. ४३ आहे तें ४४ समजण्यांत यावे व पुढें त्याचप्रमाणें अनुक्रमण नंबर धरावा.

श्री.

चिटणीस घराण्याची संक्षिप्त माहिती.

व

यादी, सनदा-पत्रे.

+ + + + +

* रावबावानीं केले ते आम्हीं त्या प्रमाणें चालतो. याचे स्वार्थाचे असेल ते आटोपणार त्याचे मागें + + + याचे नाहीं ह्मणतात, आणि इनामवतने चौघा भावास सारखी वाटली आहेत. त्यांत वडिलाचा वाटा वेगळा, चौहू वाढ्या शिवाय आसावा. असें बोलणें गोविंदराव बावानी केले त्याजवर बोलणें बोलतात. हे आपले स्वार्थ परेन करितील. त्यास सारीयांनीं कबूल करावे न करावे, तरी हजार देणी घेणी भावाबंदाचे घरगुती कजिये आहेत. त्यात एखाद्यास खांद्यावर घेऊन आपला मतलब साधावा. असी करणी त्याची आहेत. त्याअर्थी इतःपर श्रीमंत कृपा करून सर्वांचे वर्तमान समजोन घेऊन, कागदीपत्री चौकसी करितील, असा दिवस आला, तर चौकसीचे अंती वाटणी केली आहे. तीच वाजवी अथवा समय परत्वे काळदेश वर्तमानावर नजर देऊन दिवस काढिले. हे सर्व ध्यानांत येईल. गोविंदरावाचे शील पवित्र चिरंजीव अथवा पुतणे दोन असे कल्पनेने करिते तर असी वैवाटच न करिते, आणि हाली मलारीराव याचे चालणें सदरहू लिहिले प्रमाणे पडते. त्या अर्थी आमचे तर सर्वस्व जाणार त्या अर्थी बोलणें प्राप्त आहे. साडेतीन वाटण्या केल्या. त्यात कलम लिहिले आहे. जे इनाम वतने, जी असतील ती चौघा भावांनीं सारखी घ्यावी. त्यांत चिटनि-

*ह्या बखरींतील वरील बंद फाटलेले आहेत. आंकडे नसल्यामुळे नक्की किती ते सांगता येत नाही

विसीचा वांटा नाही. असे असोन अलिकडे मलारीराव याणी चाल घालीत चालले आहेत. वतनामध्ये वडील वांटा, हणून प्रांत चेऊल येथील सरदेश-मुखीचे इसाफतीचे गांव ते आपणाकडे वडील वाट्यांस म्हणतात. हे त्यांस गैर-वाजवी करितो. असे वाटत नाही. वरकड भावांनी कांही वोलले असतां रावसाहेबांनी केले. त्याचेपुढे जाऊ नये हणतात. आणि रावसाहेबी इनाम वतन चौघा भावांस सारखे वांटले आहे. त्यांत वडील वांटा वगैरे कांहीएक नाही. आसे लिहिले आहे. त्याजवर चौघाच्या मान्यता आहेत. असे असता इसाफतीचे गांव आपले वडिलाचे वांटणीस हणून काढितात. रावसाहेबी केल्याच्या पुढे जाऊ नये, असे हणतात, आणि इसाफतीचे गांव आपलेकडे नवे काढावे, असे विचारांत आहे. हे करणे रावसाहेब याचे केले खेरीज करितात. हे वाजवी म्हणून म्हणतात ते आपले साधनाचे बोलतात ते वाजवी, आणि आमूनी आपले समाधानाचे बोललो असतां रावसाहेबाच्या केल्या पुढे जाऊ नये असे म्हणतात. हे वाजवी की काय?

यासिवाय मौजे बोरगांव मौजे सिराळे हा गांव इनाम असतां निमे आपले चिटणिवीसी कडील हणून वैवाटितात व निमे गांवांत सांडतीन वांटण्या त्यांतही वांटणी आपण घेतात हे काय? इनाम चौहू जागी म्हटले. तेव्हां बोरगांव चौघाचे भागास सारखे असावे, की नसावे? आसे असल्यास याची चौकसी व्हावी, हणजे सर्व समजेल. त्याचे इनाम पत्र अथवा सरकारी राजपत्र जे असल ते गोविंदराव बाबाचे नावाचे आहे. दुसरे कोणाचे नावाचे नाही. दौलतीचे एकत्र वैहिवाटीमधी कर्जाचा पेंच (लागत नाही.) याचा होता. तो भाऊबंदाने वांटणीस घ्यावा तर खंडेराव बापूजी व बहिर खंडेराव उभयता पहिले पासून विभक्त याजमुळे कारभार सारा गोविंदरावबाबा याणी कला. त्यांत सारे कर्ज वांटणीस घालावे तर ठीक नाही; हणून थोडे बहुत कर्ज उभयतांवर घालून बाकी एकंदर कर्जाची बेरीज रामराव जिवाजी याणी व गोविंदराव खंडेराव याणी करावे. असे ठरऊन वैहिवाटीच्या वाटण्या केल्या. समजुतीनेच हरएक करणे, त्या आर्थी जसा जसा विचार ध्यानांत येत गेला, तसे करीत गेले. त्याचे हिसेव आलाहिदा, घरचे दफतरांत असतील. या प्रमाणे भाऊबंदाची वैहिवाट चालत आली असता रामराव जिवाजी याचे मनांत आपला चिटणविसीचा सरंजाम आपण वडील असे गोविंदराव बाबानीच केले. मोठे साधन जाणून या गोष्टीची गुंज बांधोन

गोविंदराव बाबा असतांच बेरोख चालणे पडत गेले. दरबारी आमचे तीर्थरूप लक्ष्मणराव त्याचे मार्गे आम्हीं वैहिवाट करित आलो. हे न पहावे. तेवेळे. आमचें आपण पुढें जालों असतां चालणार नाहीं. असे मनांत आणून दिवस काढीत गेले; परंतु द्वेष मनः पूर्वक असे चालत आले. त्याजवरून एकच निःश्वये कोठेंहोतो. जुने त्याजकडे नवफत(?) वांटणी. असें हाणावे तोहि विचार नाहीं. यातील आर्थ पहाता भाऊपणाची वाटणी जशी असावी तशी नाहीं. आपले घरची पायफाडे होऊन बाहेर लौकीक जाऊं नये, अशा अर्थ समजुती करित गेले. असे असोन रामराव जिवाजी याचे पुत्र मलारीराव हे प्रत्यक्ष आह्मांस गोत्र पुरुषा प्रमाणें जमा धरितात. कांहीं एक संबंध नाहीं; असें करणें करितात. त्यांस या प्रमाणें मागील वैहिवाट असल्यास वाटणी जाली ह्मणतात, ती कशाची? हें धणी आणि आमचा संबंध नाहीं; आसी या प्रमाणें त्याची चाल आहे; तेव्हां यांत विचार कसा दिसतो, हें पहावे. आसी वैहिवाट कैलासवासी माधवराव नारायणराव प्रधान याचे कारकीर्दीपर्यंत चालली. गोविंदराव बाबाहि त्या दिवसापर्यंत वर्तमान होते. याजमुळें त्याचे पुढें रामराव याचें आंतून द्वेष करणे हें कांहीं एक चालले नाहीं; नंतर कैलासवासी श्रीमंताचे लग्न जाले शके १७०६ संवत्सरी माघमासी झाले. ते समयी गोविंदराव बाबाहि लग्नास पुण्यास आले होते. कारण सखाराम हरि संबंध कांहीं निमित्त ठेऊन सरंजामाची जत्फी एकंदर केली होती. सखाराम हरि कित्यावर वंदात होते. त्याची वस्तवाणी व कापड रामराव जिवाजी याजकडे रामराव याचे चिरंजीव मलारीराव हे सखाराम हरि चे जांवई सबब याजपासी दागिने वगैरे होते, ते निमित्त ठेऊन सरंजामाची जत्फी केली. त्याचे मोकळीके करितां व लग्ना करितां पुण्यास आले होते. त्या समयी सरंजामाचे मोकळीक करणें बदल सरकारात च्यार रुपये ठराऊन मोकळीक करून घेतली, आणि लग्न जाल्या नंतर चैत्रमासी घरास गेले, आणि आशाढ शुद्ध द्वितीयास कांहीं शरीर विकृत होऊन गोविंदराव बाबा याचा काल जाला. मार्गे वडील रामराव सर्वास राहिले. मागील पहिली वांकडेपणाची गुंज त्याचे मनांत होतीच. ते गोविंदराव बाबा गेल्यामुळें उघड वागू लागले, तेव्हां आम्हीं बोरगांवी श्रीमारुतिचें सेवेनिमित्त कुटूंबासुध्वा संतान नाहीं सबब राहिलो. वरकट कुटूंब पहिलेएकत्र प्रमाणे चालत होते तसे होते. नंतर रामराव याचे मनांत विकृत आलीजे. आह्मां सर्वास वेगळें काढावे, आणि

आपला विभाग आपण घ्यावा. आमचा विभाग आह्मांस द्यावा. एकत्र होतो तेव्हां कर्ज जाले. ते उभयतांचे वाटावे. असे कितेक विचार मनांत आणून आम्ही बोरगांवीं गेल्यावर आपणहि कुटूंबासुद्धां पांचा वर्षांनंतर आले, आणि कजियास आरंभ केला. तेव्हां तेथें फिरून वाटण्यां उभयतांच्या, आमची व त्याची, तीर्थरूपांच नांवे केली, प्रसंगी आमचे तीर्थरूप ही होते. त्यात रावसाहेबी सरंजामाच्या वहिवाटीच्या समजुतीची वांटणी केली आहे. ती घेऊन आपली वहिवाट वेगळी करावी. कर्जवाम असेल ते निमेनीम प्रमाण घ्यावे. कारण एके-जार्गी संसार होता. आमचा कुटूंबाचा मोठा, रामरायांचे कुटूंब लहान परंतु सरदारी खर्च त्याजकडे, त्यामुळे त्याजकडील च्यार रुपये आह्मांस लागले. आह्माकडील च्यार रुपये त्यास लागले. त्यापक्षीं दोहीकडील खर्च सारखा. आसे करून देणे व येणे जे असेल ते निमेनिमे प्रमाणे घेऊन आपले आपले वहिवाटीचा सरंजाम घ्यावा. असे ह्मणणे रामराव याचे पडले, आणि संसार वेगळे वेगळे करावे त्यास वर्षे आदमासे चोवीस जाली. पूर्वी सरंजामाची वहिवाट रामराव व आम्ही उभयतां करित होतो. प्रसंगी ते नसल्यास आम्ही हरएक सरंजाम संबंधी कामकाज करावे. आम्ही नसल्यास त्याणीं करावे. रुजू त्याणीं करावे. मखलासी आम्ही करावी. असी चाल पूर्वापार रावसाहेबापासून चालत आली. असताही मनाकरून सारेच आपण करूं लागले. आह्मांस एकिकडं ठेविले. कारण रावसाहेबाचा काळ जाला. राहिले वडील रामराव. त्यांचे पोटांत विकृती दौलतीतील कारकून कारभारी माणसे. त्याचे लक्ष रामराव याजकडे पडले व आमचे तीर्थरूप याचा कारभार कंटाळेखोर होता. त्याणीं कांहीं एक समजोन घेऊन करणे कोणतेहि करणे केले नाहीं. आम्ही पुसत गेलो X X ची गती पुढें कशी आसे हे करितात. * * * * वाटकाय? ते ह्मणत गेले. याचे पाऊल पहिल्यापासून आसेच करण्याचे आहे; परंतु रावसाहेबापुढें न चालले. याजमुळे मात्र इतके दिवस लागले. हाली त्यांचा काळ झाला त्यांचे मनांत पहिलीच विकृती होती. त्यास हाली उघडपणें वाकडेपणाचे चालणे चालतात. त्यापक्षीं आपला विचार आपणहि आपले जागी करणे तसा करावा. असे, म्हणत गेले. रावसाहेब असता रामरायांचे पाऊल काढण्याचे असे दृष्टीस पडत चालले. त्याजवरून आम्ही पुण्यामधीं नाना फडणीसाजवळ होतो. त्याची कृपा यथा काले होती. तेच वेळेस रावसाहेबासह आम्ही पुण्याहून घरी आलो. ते वेळेस विचारले जे,

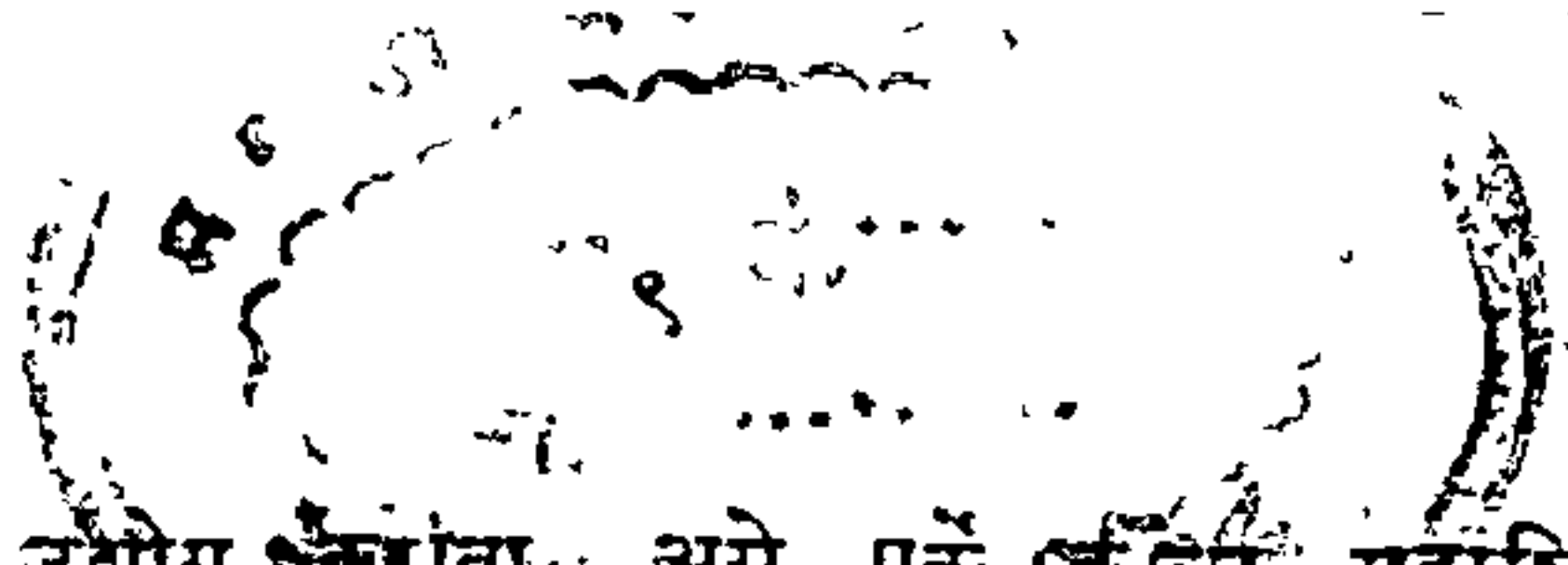
आपण ह्या वाटण्या काय समजोन ? कोणे अर्थावर कशा केल्या? चिटनिवीसी संबंध नाही. हें करणे काय चांगले केले? बाळाजीबाबा तुमचे व जिवाजी बाबाचे आज त्याची मेळविली चिटनिवीसी त्या बाळाजी बाबाचे आम्ही सारे असतां आपण हे करणे असे कसे केले. रामरावाचे पाऊल नीट दिसत नाही. आताच दूर दूर धरून चालतात. आपले भिडेमुळे कांहीं चालत नाही; ह्मणून मात्र उगेच आहेत. वरकड पुढें आह्मांस कांहीं एक ठिकाण लागोदेणार नाहीत. असे स्पष्ट त्याचे चालण्यावरून दिसते. त्यापक्षीं याचा विचार आपण कांहीं करून आह्मांस द्यावा. हें चांगले नाही तर आह्मांस याचा विचार करणें येईल, आणि पुण्याचे रस्त्यानी हा जाबसाल फिरेल असे होऊं नये. त्याजवरून रावसाहेब बोलले जे. आम्ही समजूत केली आहे. याप्रमाणें चालावे. असे असोन तुम्हीहि रामराव विरुधानी वागू लागल्यास, तुम्ही ह्मणता ते खरे ! आह्मांपासून ही गोष्ट चुकली खरी त्यांस याची योजना आम्ही मनांत आणून ठेविली आहे. च्यार गांव खेडी रामराव याजकडे अधिक टाकली आहेत. त्याचे कारण मिळोन रामरायाचे तीर्थरूप जीवबा साहावे वर्षी रामरायाचे वारले. तेव्हां त्याचे पालण आजपर्यंत आम्ही करून लहानाचे थोर केले. त्यापक्षीं, तुम्ही त्यासी लागून आसावे. ते तुम्हांस आंतर देणार नाहीत असे समजोन सरंजाम पै॥ च्यार गांवखेडी अधिक त्याजकडे ठेविली आहेत. याचे कारण, आपला खर्च मोठा ह्मणोन सरंजाम पै॥ वांटणी अधिक घ्यावी. तर सर्व भावांस बराबर द्यावे लागले. याजकरितां रामराम याजकडे ठेविली. गांव खेडी अधिक आगळी आहेत. ती तुम्हांकरितांच, असे असोन, आतां त्याचे पाऊल द्वेषाचे, असे तुम्हांस दिसते. त्यापक्षीं आम्हांपासून गोष्ट चुकली ह्मणता, हे खरे. वरकड आम्ही, करणे जे केलें, ते चांगलेच होते. त्याची चाल, आसी पडल्याने तर तुम्ही ह्मणता ते खरे? तूर्त गडबड करून नका. याचे साधन मी युक्तीनी तुम्हांस करून देईन असे ह्मणाले. तेसमयीं जवळ आपाजी शामजी होते व कैलासवासी मातुश्री बाया होती. इतके ऐकोन आम्ही स्वस्थ राहिलो. पुढें साधन करून घ्यावे, तो नागपुरास चिरंजीव राजेश्वरराव याचे लग्नाकरितां गेलो. मागे गोविंदराव बाबाचा काळ जाला. काळ होते समयीं तीर्थरूप कैलासवासी लक्ष्मणराव भाऊ आमचे वडील जवळ होते. त्याणीं विचारिले जे. आपला अंतःकाळाचा समय आला. कांहीं सांगावयाचे बोलावयाचे असेल ते सांगावे. ते समयीं खूण सांगितली जे. बाळा आपणापासी बोलले होते. तेसमयीं,

आपण उत्तर केले जे. येविसीचे साधन तुम्हांस करून देईन. त्यास कांहीं सांगावें ह्मणोन विचारले; परंतु तो समय कांहीं बोलणें व लेहून देणे सामर्थ्य राहिले नाहीं. ते समयीं रावसाहेबी उत्तर केले. जे समयीं बोलावे, लिहून घ्यावें, विचारावें, ते तुम्हीं कांहींच विचारले नाहीं. यासमयीं कांहींएक बोलवेत नाहीं व लेहूनही देवत नाहीं; परंतु ही सनद आहे ही ध्यावी. यात काय आहे, तें तुम्हीं करावे व सरकारी सातारियात आमात्याचे बत्फरी दाखला ही पुरेल. ते पाहून जो उद्योग करणे तो करावा. रामराव तुम्हांसी नीट चालल्यास तुम्हीं कांहीं हा उद्योग करूं नये. नीट नचालेत तर हा उद्योग तुम्हीं करावा. त्याजवरून गोविंदराव बाबाचा काळ जाल्यावर वडीलपणा व एकंदर सरंजामाची वैहिवाट करणे हे सारे मखलासी आम्हीं करित होतो. त्या सुध्वा त्याणीच आटोपिले. त्याजवरून आम्ही त्यासी दाहा बारावे वर्षपर्यंत, त्याचे अर्जवानीच होतो. कारण वडिलाचे सांगणें त्यासी मिळोन असावे. त्याप्रमाणें मखलासी आदिकरून हरण करित गेले. परंतु आम्हीं त्याची मरजीच राखित गेलो. आमचे प्रपंच्याची सोई तुम्ही पाहावी. तुम्हांसी आम्हीं लागून चालावे. असा मार्ग पहिल्यापासून आहे. असे ह्मणत असता जे गोविंदराव बाबा असता मखलासी वगैरे कारभार आम्हीं करित होतो. ते सारेच वडीलपणाचे. गोविंदराव बाबा वारले तेव्हां कोणाच कांही ठेवावयाचे नाहीं. आसकरण्यावरून स्पष्ट समजले. तेव्हां आवजी बापुजी देशपांडे मोसेखोरेकर हे आमचे दौलतींतील जुने कारकून माहित. प्राचीन पदरचे वयोवृद्ध गोविंदराव बाबा आसता व त्याचे पाठीमागें साऱ्याच कारभारास माहित. त्याणीं पुण्यांत आम्ही व तीर्थरूप कैलासवासी लक्ष्मणराव भाऊ व रामराव याचे चिरंजीव मलहारीराव हे ही होते त्या आवजी बापुजीस समाधान फारच नव्हते, तेव्हां व कामकाजात आमची व त्याची चितशुद्ध नाहीं. असे आवजी बापुजी याणी पाहून उभय पक्षीं एक विचारे चालावे. विरुध्दानी चालले असता दौलतीस आपाय. असे मनांत आणून त्यासी व आम्हांसी बोलोन ठरावाची याद केली. ती याद चिरंजीव मलहारीराव याणी बसून चिमाजी बापुजी, आवजी बापुजी याचे कनिष्ठ बंधू याद कलंबंदीबंदीवार लेहविली. आणि आवबानी खाली आपले स्वहस्ते एकुणात केली. एकाण हतीत लिहीले आहे जे. सर्व श्रीमंत एक विचारे चालावे न चालल्यास दौलतीस आपाय होईल व याखेरीज * धर्णी साहेबाचे वचन † रावसाहेबास व रावसाहेबाचे वचन

धर्णी साहेबास आसेल. त्या केल्याप्रमाणें करावे. त्याजर मलारीराव याचा व आमचा लेख आहे. ते आस्सल याद मलारीराव याजपासी दिल्ली व नकल नारायण रामचंद्र हणोन कारकून मलारीराव याजकडे असतो. त्याची हतची हाली आह्यापासी आहे; नंतर आठचौहू दिवसी आववाचा काळ जाला. त्या यादी प्रे॥. उभयतानीं चालावे. छंदी स्वभाव बोरगांवी उभयता मलारीराव व आम्हीं घरांस गेलो. तेथें यादीचे विचारिले. तेव्हां मलारीराव याणी उत्तर केले, आमचे वडील रामराव हणतात कीं आववा कोण? चाकर, त्यास यादी करून देण्याचा अधिकार काय? ती यादी, कांहीं आह्यांस मान्य नाहीं. तुम्हीं आपले लिहिले का दिले. असे वडील हणतात. त्यापक्षीं आह्यां काय करावे? असे हणून मलारीराव याणी आह्यांस सांगून निघोन वेगळे जाले. आह्यां कांहीं त्या(चा) पिछा सोडला नाहीं. फिरून पुण्यास गेलो. तेथें ही बोलणें बोलतच गेलो. सेवट कैलासवासी रावजी आपाजी सुभेदार किले सातारा, याचा व आमचा स्नेह बहुत, त्यास हे बोलाचे वर्तमान सांगितले, व यादहि दाखविली. त्याजवर रावजी बावा आमचे तर्फेनीं मलारीराव यासी बहुत प्रकारे बोलले. तत्रापि मलारीराव याणीं हजार बाहानें सांगून आह्यांस या प्रमाणें स्पष्ट चालावयाचे नाहीं. असें रावजीबावापासी आह्यांस सांगण्याविसी सांगितले, आणि त्याच सांगण्यांत सांगितले जे. हे दरबारी फिरतात. याचे वळण हणून आम्हांस दबावितात. या उपरी आह्यांसही याच्या दाबास दबावयाचे नाहीं. त्यासही काय कर्तव्य आसेल ते करावे. असे स्पष्ट आह्यांस सांगावे. आह्यांसही आमचे दैवाची परिक्षा पाहावयाची. जे करणे त करावे. हणोन साफ सांगावे, हणून रावजीस सांगितले. त्याजवरून रावजी बाजीबावांनीं आह्यांस उत्तर त्या प्रमाणेच सांगितले. आह्यां या उपरी कळेल तसे करावे, करावे, करावे, असे तीन वेळ रावजी बावासी बोललों. त्याणीं ही स्पष्ट सांगितले जे. आमचे प्राक्तनाची परिक्षा, आह्यांस पाहवयाची आसे. मलारीराव हणतात त्यापक्षीं, तुम्हीं काय विचारता? तुम्हांस कर्तव्य आसेल ते करावे. असें त्याचें हणणे रावजी बावांनीं सांगितले. मग चिरजीव राजेश्वरराव यांस सातारियास पाठऊन राजश्री दादा भिकाजी डौलाकडील चिटनिवीस याची चाल सातारियांतील कार * * कैलासवासी सदाशीव अनंत अभ्यांकर हणून नाना फडणीस याच तर्फेनीं फडणीविसीवर होते. तेच सारा कारभार एकंदर वैहिवाटीत होते. त्याचें कानावर

दादा भिकाजी याची भेट घेऊन फडणीवीस यासी भेटून कैलासवासी गोविंदराव बाबानी मातुश्री आई साहेब यांचे वेळेची चिटनिविसी कडील मुतालकीची सनद दिल्ली होती. ते प्रकरण समजाविले. त्याचे मनांत पकेपणे, हा जावसाल खरा आहे, असे आणून दिले; नंतर त्याणीं उद्योगास आरंभ केला. त्यावेळेस कैलासवासी निळकंठ बाबुराव आमात्य होते. त्यांस सांगून पाठविले. सदाशिवपंतानीं जे कैलासवासी शाहू महाराजाचे कारकिर्दिस चिटनिविसीचे मुतालकीचा धंदा सरकारांतून कोणाकडे होता. त्याचा दाखला दफतरचा दाखला कसा आहे, तो लेहून पाठवावा. असें सांगून पाठविले. नंतर त्याणीं मजमूकडील दफतरदार सोयरोबा म्हणून सेणवी होता. त्यास म्हणून त्याकाळीं पासष्ट वर्षे जाली होती. त्याचे हातचा दाखला, *गणेश रखमांगद यांस मुतालकीची वस्त्रे व साडेतीन गांव व मौजे बोरगांव व मौजे सोनवडी मौजे कारसे व मौजे वरुड एकूण साडेतीन गांवच्या सनदा, त्या वेळेस गुजरून मुतालकी सांगितली. असा दाखला काढून त्या सोयरोबा दफतरदाराचा नातू आहे. त्याणीं आणून, सदाशिव अनंत अभ्यांकर याजपासीं दिल्या. नंतर सदाशिव-पंत याणीं त्या दफतरदारास कसून विचारिले. नानाफडणीसाचा कारभार चौकसीचा आहे. हें तुम्ही दाखल्याचे लिहिले काढून दिले आहे हे नानाचें कानावर घालून चिटनिविसीचे मधीच पोक्कळी. मुतालकीचा सरंजाम खातात तो दूर करून लक्ष्मणराव गोविंद चिटनिवीस याजकडे सांगण्याचा आहे त्यास खचित तुम्हीं लेहून दिले असेल तरी उत्तम आहे. नाहींतर नानाचें चौकसीत लबाड पडेल, तर दफतरदार याच्या आसाम्या बाद घालीन व गुनेगारी सरकारां(त) घेईन. असें बोलोन दाखला, मजमुचे दफतरचा आपले जवळ घेतला. दफतरदार याणीं उत्तर केले. हें खोटें होईल तर आपण आह्मा-जवळ गुन्हेगारी घेतील हे मुळचेंच खरें आहे. त्यापक्षीं पाहिजे तसें आपण बोलावें. पुण्याचे दफतरी चिटनिवीस याणीं गैर वाका समजाऊन आपलें नांव सरंजाम म्हणून उगऊन घेऊन गैर वाका समजाऊन खात असल्यास त्याचा जावसाल चिटनिवीस करितील. आह्माकडील हुजूरचें दफतरी याप्रमाणें दाखला

*नागपूरकर चिटणीसीसाचे मूळ पुरुष व खंडो बल्लळ चिटणीसीस यांचे भाचे. ही माहिती श्री. रा. बळवंतराव रघुनाथ चिटणीस यांनी दिली.

खचीत् आहे. आपण उद्योग करीत आहात. असे प्रकट करून सदाशिवपंत पुण्यास कार्तिक मासी आले. नानाफडणीस व हरिपंत, (फडके) कारभार करीत होते. त्यांचे कानावर हे वर्तमान सदाशिवपंत यांनी घालोन पोकळीस मुतालकीचा सरंजाम चिटनिवीस रामराव खातान. असे आसल्यास लक्ष्मणराव गोविंद चिटनिवीस यांचे नावे मुतालकी व मुतालकीचा सरंजाम करून द्यावा. सरकारची चाकरी लक्ष्मणराव याणी व त्यांचे वडील गोविंदराव याणी बहुत केली. त्यास हे मुतालकी करून द्यावी. असे नाना व हरिपंत तात्या याणी सांगून मखलासीची यादी व नजरेचा ठराव करून यादीवर मखलासी द्यावे. देणे करून यादी केली. साडेतीन गांव मुतालकीस आहेत. त्याच्या संदा श्रीमंताच्या निशाण, सिकेसुधा व नांवाची सनदसुधा करून सदाशिवपंत याणी आपणाजवळ घेऊन आह्मांस बोलाऊन सांगितले जे. यादी ठरावाची करून आम्ही आपले जवळ घेतली. संदा तयार जाल्या आहेत. तुम्ही ऐवज नजरेचा सरकारचा ठराविला त्याची तजवीज करावी. संदापत्रे, श्रीमंताच्या नांवाच्या गांवगना करून घेतल्या व वस्त्रे माहाराजांची देववित्तो व कलमदानही देववित्तो. पैक्याची तरतुब लौकर करावी. त्याजवरून आम्ही कैलासवासी परशरामपंत भाऊ पटवर्धन हेही पुण्यांत होते. त्यांचा व लक्ष्मणराव भाऊ आमचे तीर्थरूप याचा स्नेह बहुत पहिलाच होता. त्याजकडे गेलो. त्यांस जाले वर्तमान सविस्तर सांगितले. हे काम केले आहे. त्यांस पैका आपण द्यावा. संदापत्रे आपणापासी देतो. व राजश्रीची वस्त्रे आम्ही घेऊन संदा व वस्त्रे आपणा जवळ गाहाण ठेवितो, आणि ऐवज द्यावा. पुढे गांवची वैहिवाट आपण ऐवज फिळे तोपर्यंत करून आपले जरबेनी हा कारभार सेवटास न्यावा. असे बोलल्यावरून भाऊनी उत्तर केले. येथे ऐवजाची सोई होणार नाही. दोनचार दिवस आम्ही तासगांवी * * * * * णजे तुमचे बोरगांवची मामलत गंगाधरराव गोविंद मिरजकर भाऊने चुलत बंधू याजकडूनच नजरेचा ऐवज देववित्तो. या प्रमाणे बोलले नंतर निघोन तासगांवास गेले. मागाहून आम्हीहि बोरगांवास गेलो. तीर्थरूप कैलासवासी लक्ष्मणराव भाऊ पुण्यासच होते. आम्ही बोरगांवी जाऊन तासगांवी गेलो. तेथे भाऊची भेट घेतली. वर्तमान त्यांस पूर्वी पुण्याचे मुकामी समजाविलेच होते. आणखी समजाविले. नंतर भाऊ बोलले जे. भिड्याकडून आमल बाळासाहेब बोरगांवची वैहिवाट करितात. त्यास आम्ही प्रातःकाली मिरजेस जातो. आपण समागमे चलावे.

त्यासीं बोलून ऐवज त्याजकडूनच देववितों. असें बोलोन परशरामपंतभाऊ निघोन दुसरें दिवसीं मिरजेस गेलों. नंतर त्याचें दुसरे दिवसीं आम्हीं व जीवनराव माधव मिरजेस गेलों. जीवनराव याणीं जाऊन भाऊंस सांगितलें जे. रघुनाथराव बंधुजीस आपण बोलाविलें. त्या प्रमाणें आले आहेत, नंतर आह्मांस किल्यांत यावें ह्मणोन सांगून पाठविले. त्याजवरून आम्हीं किल्यांत गेलों. बाळासाहेब याची व भाऊची भेट घेतली. तेच वेळेस भाऊ माघारे तासगांवी जावयास निघाले होते. ते श्रीपतराव मोरेश्वर याच घरीं किल्यांत राहिले होते. ते वेळेस बाळासाहेबही तेथें भाऊ तासगांवी जाणार ह्मणून निरोपास आले होते. तेथें बाळासाहेब यांस भाऊनीं मुतालकी प्रकरण सविस्तर समजाविलें, आणि सांगितलें जे. बोरगांवचा आमल तुम्हीं भिडे याचें आगत्यात वैहिवाटीतच आहा. त्यासही हाही सरकारी नजरेचा ऐवज, तुम्ही देऊन आमलाची वहिवाट करावी. त्यांस बाळासाहेब याणीं उत्तर केले जे. बोरगांवचा पैका भिडे याणीं दिल्या आहे. मीं कांहीं खासगत ऐवज दिल्या नाही. आमचें दाबानी भिडे वैहिवाट करितात. त्यांस सरकारी संदा जाल्या आहेत. त्यापक्षीं कोण्हीही आमल केला. ह्मणून चिंता नाही. त्याजवरून X X X केलेले जे. आम्ही पैका देतो. तुम्हांला कारकुनास ताकीद करून निमे आमल तुम्हांकडे चालावा. आसें निश्चयेपूर्वक ठरावून निगेप घेऊन निघोन तासगांवास आले. आम्हींही दुसरे दिवसीं तासगांवीं आलो, आणि जीवनराव माधव नि॥ कैलासवासी त्रिवकराव तात्या श्रीमंताचें चिटनिर्वास हें तात्याचे तर्फेनी भाऊ जवळ सरकारचा जरीपटका होता. त्याजमुळे दरखदार सरकारी सारेच फडणीस आदिकरून होते. त्यात चिटनिसीकडील कारकून जीवनराव होते. त्याचे विद्यमानें भाऊजवळ नजरेच्या ऐवजाचे बोलणें करून ऐवज देतो, ऐसा ठराव करून निःश्चय केला. आणि भाऊनीं सदासीव अनंत आभ्यांकर यांस आपलें पत्र दिल्ले जे. सरकारांतून लक्ष्मणराव चिटनिर्वास यांस मुतालकी वखें राजश्री छत्रपति स्वामी याजकडून देवावी व मुतालकीचें सरंजामाच्या संदा व नांवाची सनद श्रीमंताकडून जाल्या आहेत. त्या तुम्हीं आपणाजवळ घेऊन आला आहा. त्या तुम्हाजवळ आहेत. ह्मणून राजश्री रघुनाथराव बंधुजी चिटनिर्वास याणीं सांगितले. त्याजवरून कळेल. लक्ष्मणराव भाऊ याचा व आमचा स्नेह बहुत आहे. याजकरितां याचें काम आह्मांस करणें जरूर त्यांस तुम्हीं माहाराजांची वखें व मुतालकीचे कलमदान लक्ष्मणरावभाऊ

यांस देऊन लक्ष्मणराव यांचे पत्र आह्मांस घेऊन पाठवावे. वस्त्रे व कलमदान हुजूरचे व श्रीमंताच्या सदासिवपंताच्या नांवाची सनद आह्मांस सदासिवपंत याणीं दिल्या, ह्मणोन पत्र लक्ष्मणराव भाऊ चिंटीनिवीस यांचे घेऊन पाठवावे. त्या समागमे तुमचा कारकून पाठवून द्यावा. त्याजबराबर भाऊचे पत्र आल्यास कारकून देईल, त्याजपासीं नजरेचा ऐवज रोकड देऊन रवाना करून देऊं. खातर जमा असो द्यावी. खातर जमेनी काम करावे. असे पत्र परशरामपंत भाऊनी आह्मांसी दिले. ते आह्मीं बोरगांचीं आलो. तेच दिवसीं रातोरात पत्र सातारीयास चिरंजीव राजेश्वरराव होते. तेथें पाठविले. राजेश्वरराव याणीं भाऊचें पत्र सदासिवपंतास दिले. ते पत्र पाहून सदासिवपंत याणीं तेच वेळेस मुहुर्त पाहिला. तोहि चांगलाच होता. बाबुराव किलेदार यास चिटी लेहून दिली व वस्त्रे देण्याविषीं श्रीमंताचें पत्र बाबुराव यांस होते. ते व सदासिवपंत याणीं राजेश्वरराव यांस देऊन किल्यावर पा। चिरंजीवांनीं सदासिवपंताची चिटी व श्रीमंताचें पत्र वस्त्रे देविण्याविशीं होते ते दिले बाबुराव यासीं आणि चिरंजीवांनीं तीर्थरुपाच नांवें वस्त्रे व कलमदान हुजरून स्वामीकडून देववीली. त्याप्रमाणे घेतली. ते घेऊन किल्या खाली आल, तेच दिवसीं बोरगांवाहून आह्मीं येऊन सातारियास पोहोंचलों. सदासिवपंताचीं भेट घेतली. सदासिवपंतांचे हाणणे पडले जे. भाऊचें पत्रावर आह्मीं वस्त्रे तर दिलीच. त्याणीं कारकून बोलाविला आहे. तो पाठवितो. ऐवज करारा प्रे। देतील, यांत संशय नाही; परंतु तुमचें व भाऊचे बोलणें समक्ष जाले आहे. तुम्ही इकडे आला. याजकरितां तुम्हीं फिरून तासगांवी जाऊन भाऊपासून ऐवज घेऊन कारकून याजपासी देऊन सत्वर पाठवून द्यावा. त्याजवरून भाऊसी बोलण्यांत आमचा करारच होता. सनदा सरंमजामाच्या आणून आपणापासीं देतो. त्याप्रे। संदा व वस्त्रे घेऊन व सदासिवपंताचा कारकून खंडोबा नाईक यांस घेऊन दुसरे दिवशीं फिरून तासगांवास गेलो. वस्त्रे व संदा भाऊचे पुढे करारा प्रे। ठेविल्या. त्याजवरून बहुतच संतोष जाले. करारा प्रमाणे संदा व वस्त्रे आणिले. सबब संदा आपणापासीं घेउन, गोपाळपंत ह्मणोन कारभारी होते. त्यांचे स्वाधीन केल्या त्यांस ताकीद केली ज. जतन बहुत निगेनी ठेवावे व वस्त्रे परत आह्मांस दिली. आणि सांगितलेजे. ही वस्त्रे पुण्यास भाऊकडे पाठवावी. दुसरे दिवसीं आह्मांपासून खत लेहून घेऊन, कराराप्रमाणे ऐवज गणपतिसिका, खंडोबा नाईक यांचे पदरीं घालोन. पंचवीस स्वार बराबर देऊन

सातारियास ऐवज पावता करून सदासिवपंताची पावती आणून, भाऊनी आपणा जवळ ठेविली. नंतर श्रीमंताच्या सनदाच्या नकला करून व तीर्थरूप कैलासवासी भाऊसाहेब याचें नांवाचीं पत्रें गांवगना घेऊन सरकारच्या सनदाच्या नकला, वहीपत्रें, घोरगांव आदिकरून गांवोगांवी कारकून पाठवून आमल बसविला. तो ई॥ पासून तीन वर्षेपर्यंत सारखा आमल चालला. सदासिवपंत याणीं जे समयीं नानासी मुतालकी प्रकरण समजाऊन काम करून घेतलें. सदां पत्रें घेतली. त्या समयीं सदासिवपंत याणीं नानाचें व हरिपंताचें वचन घेतले जे. रामराव हा कारभार केला. हा गैर वाका ह्मणून सरकारांत समजावितील. त्याजवरच आपण लक्ष्मणराव चिटनिवीस याजकडील धंद्याची घालमेल करितील, तरी, असे मात्र कळूनये हें मुतालकी प्रकरण खरें आहे. ह्मणून मी सरकारांत समजाविले आहे. त्यास रामराव बोलू लागल्यास मजला कळवावे. मी येविसीची उत्तरें करीन. त्याजवरून नानानीं सदासिवपंतास सांगितले जे. तुह्यांस समजाविल्यासिवाय मधीं कांहीं एक लक्ष्मणराव चिटनिवीस याजकडील धंद्याची घालमेल करणार नाहीं. खातरजमा आसो द्यावी. असें वचन नानाचें सदासिवपंत याणीं घेतले होते. नंतर हें वर्तमान वस्त्रे जाल्याचे रामराव यास कळोन, त्याणींहि पुण्यास जाऊन उद्योग आरंभिला. नानाचे कानावर हस्तांतरे करून घालविले जे. हें आपण केले, हें गैर वाका याची चौकसी करावी. ह्मणून रामराव याचें ह्मणणे पडले वरून, सदासिवपंत यांस नानानीं लेहून पाठविले जे. येविसीं बोलणें रामराव बोलतात, हें तुह्यांस समजोन नंतर करणें तें करावयास येईल. ह्मणून पत्र सदासिवपंतास नानानीं पाठविले. त्याचीं नकल हाली, आह्माजवळ आहे. अस्सल पत्र सदासिवपंतापासीं आहे. त्या पत्राचें उत्तर सदासिवपंत फडणीस याणीं कलमबंदीवार दोनतीन बंद लेहून पाठविले. त्यांत सविस्तर जाबसाल आहेत. त्याचीही नकल आह्मांजवळ आहे. सदासिवपंत यांनींच सदरहू नकल करून आह्मांकडे पाठविली जे. याप्रमाणे आह्मीं नानास पत्र लिहीले आहे. सदासिवपंतांनींच त्या समयीं पुण्यास जावे; परंतु नानानीं कांहीं हे काम तुमचें विश्मानेंच आहे. याजकरितां तुम्हीं यावे. असें लिहिले नाहीं. सबब मशारनिले पुण्यास गेले नाहीं. या ह्मणून पत्र येईल त्याचीं वाट पाहात होते; परंतु येण्याविशीं पत्र कांहीं आले नाहीं. चाकरीचा पेशा विनाबोलाविल्या खेरीज जाता नये. सदासिवपंतांनीं जे पत्र नानास पाठविले तेही पत्र नानानीं वाचून पाहिले न पाहिले नकळे. ते पत्र तसेंच ज्यंबकराव

नारायण परचुरे याचें हातात दिले, आणि उभयतांचे मनास आणावे ह्मणून दरबार खर्च खाऊन त्या लोभानीं सदासीवपंतास आणून चौकसीं करावी. ते न करितां त्र्यंबकराव परचुरे याजकडे मनास आणण्यास सांगितले. त्र्यंबकराव याचें घरीं सारे राज्याचा कारभार. तेथें हेंच मनास आणित ते कोठें बसणार? त्याणीं राघो सदासिव थत्ते याजकडे सांगितले. त्र्यंबकराव यास रामराव याणीं दरबार खर्च काय दिल्या असेल, ते त्र्यंबकराव जाणत. आम्हीं कोणास दरबार खर्च वगैरे कांहीं एक दिल्या नाही. जे देणें करण ते नानासच दिले. त्र्यंबकराव पहिल्यापासूनच रामराव याचें तफर्नी बोलत होते. राघोपंत थत्ते याचा व विठ्ठलराव पोतनीस याचा स्नेह बहुत. विठ्ठलराव पोतनीस, रामराव याचे जांवई त्याचें हातून राघोपंत थत्ते यासीं बोलोन च्यार रुपये खर्चवेंच करून त्याणीं आपलें घरीं बसोन रामराव यांस सारंश करून दिल्या. त्यांजवर कांहीं व समक्ष देखील आमचीं त्यांचीं भाषणें उत्तरें प्रत्योतरें व्हावी. त्या सुध्दा कांहीं एक जाले नाही. रामराव याणीं सांगितले. राघोपंत व त्र्यंबकराव याणीं दरबार खर्च खाऊन सारंश रामराव यांस करून दिला. त्र्यंबकरावही त्यांत पुतेंसें माहित असतील असें वाटत नाही. कारण त्यांस मोठे कामामुळे फुरसदच पडत नाही, असें होते. दरबार खर्च मात्र खावयाचे धणी सारे जे करणें ते राघोपंत थत्ते याणींच करून दिले. तो सारंश नाना समक्ष यावा. नानानीं आह्मांस विचारावे. त्या समई नानानीं आमचे समेटपत्र, किंवा सारंशावर मान्यता आमचीं वाजबी जाले. ह्मणून करून द्यावे. त्यास नंतर सारंश रामराव याजकडे सरकारी अस्सल सारंश खल्यास ठेऊन त्याची नकल वैवाटीचे भोगवटीयास रामराव यास उलट संदापत्रे करून देऊन मग द्यावा. सारंश आधी याजपार्शी आला आहेच. पक्षपाती करणें किंवा वाजबी केल. हें कोण्ही धनी असेलतर चौकसी केली असती. वाका किंवा गैरवाका सर्व ध्यानांत येईल. करणें दोन. एक कारण चिरंजिवास मुख जवानी सांगितले आहे. दुसरें कारण मोंगलाचीं गडबड जाली. तेव्हां खरब्द्याचे स्वारीस श्रीमंत कैलासवासी माधवराव साहेब निघाले. त्या गडबडींत हा जाबसाल कोण पहातो? याजमुळे तसेंच राहिल. गांवगना आमल चालत होता. तो तसा चालतच होता. नंतर श्रीमंताचीं स्वारी बाहेर निघाली. रामराव ही स्वारी बरोबर निघाले. आम्हीं स्वारी समागमें जावे तर नानापासीं राहून उपयोग तूर्त काळीं नाही. कारण सदासिवपंत यास येविसीचें वचन आसतां,

इकडे परभारे त्यांस टाकून सारंश जाला. त्यापक्षीं नाना दरबार खर्च खाऊन करणे करितात. असें पकेपणे समजले. त्याजवरून राजश्री परशरामपंत भाऊ याज समागमें जावें. असा निश्चय करून, करून, कारण या कामास पैका त्याणीं दिल्या व त्याचें वचन ही होते जे. सारंश गैर वाका जाला याची चिंता न करणे आह्मी ही गडबड उरकली ह्मणजे नानास सांगून समक्ष तो सारे आणऊ. राम-रायासही आणऊ. तुह्मांस घेऊन जाऊन सारांशावर बोलणे करून नाना व आम्हीं समजोन घेऊं. नंतर जाला सारंश, खरा अथवा खोटा, हे ठराव करून मग जें करणे तें करूं. तोंपर्यंत तुम्हीं चिंता न करावी. आमल सोडणार नाहीं. असें वचन सरकारांतून या प्रौं गर्दी जाली आहे. आम्हीं संदा पाहून पैका दिल्या. याची चिंता न करावी. असें ह्मणणे वाजवी विसी भाऊचें होते. त्या अर्थी त्याचाच कश्यप धरून वागणे प्राप्त जाले. तेव्हां तीर्थरूप सुध्दा आम्हीं भाऊपासूनच आणखी च्यार रुपये कर्ज घेऊन भाऊ बराबरच लष्करांत गेलो. भाऊसीं बोलणे केले जे. सदासीवपंतास टाकून नानांनीं पंचाईत करविली. त्यांत आह्मांस देखील बोलाविले नाहीं. असें करून रामराव याणींच जसा पाहिजे तसा सारांश केला आहे. त्यांस आपण नाना समक्ष बसावे. तो सारांश आणवावा. रामराव यांस बोलवावे. आपण आह्मांसमागमे घेऊन जावें. आणि उत्तरें प्रत्योतरें उभयतांचें समजोन घ्यावे. आणि जरी त्याणीं सारांश केला. तो खरा जाला तर केलाच आहे. नाहीतर आह्मांस दुसरे ताकीदपत्र करून द्यावे. आणि आमलास तर अडथळा जाला नाही व पुढेही होऊनये. या प्रमाणे बोलोन ठेविले होते. भाऊनी-हि याप्रमाणे मान्य केले होते. कारण पैका देणाराही तेंच व स्नेही वाजवीचे सोबती. याजप्रमाणे नानाचीं गांठ घालोन करितों असें बोलले होते. पुढें फौजांत श्रीमंताची फौज पाठीमागे दाहा बारा कोशावर होते. सव्याफौजा पुढें जाल्या होत्या. त्यांत परशराम भाऊची नेमणूक जाली होती. त्याजसमागमें आम्हीं गेलो होतो. नंतर गडबड जाली होती. लढाई होऊन मोंगलाचा पराजय जाला. नंतर कांहीं स्वस्थ जाले. नंतर भाऊस आम्हीं विचारिले. नानांची आपली गांठ पडोन बोलणे व्हावें. त्यांस लांबण पडली. आणखीही किती दिवस लागतील नकळे. याजकरितां हा योग तर एक वेळ जालाच पाहिजे. मधीं रिकामें बसावें. ते आपले विचारास आले, तर, आम्हीं श्रीमंतांचे लष्करांत मागे जातों. एक पत्र आपले वकील बाळाजीपंत सहस्रबुधे आहेत. त्यास द्यावे जे.

चिटनिवीस याचा सारांश जाला आहे. तो खोटा आहे. याची चौकशी, फिरून चौकशी करून उभयतांचे खरेंखोटेंपण मनास वाजवी मनास आणावे. त्याप्रमाणे लक्ष्मणराव चिटणीस चालतील, असें पत्र बाळाजीपंतास भाऊचें घेतले. तें पत्र बाळाजीपंतास दाखवून आम्ही आपल्यापासीं बजिनस येऊन घेतले आहे. नंतर मागील श्रीमंतांचें लष्करांत आलो. बाळाजीपंतास पत्र दाखऊन वजाबा सिरवलकर याचीहि भेट घेतली. त्यांस हे वर्तमान माहीत होते. व आणखीही समजाविले. बज्याबानीं खातरजमापूर्वक सांगितलें जे. मी नानाचें कानावर घालोन मनास आणण्याची परवानगी मी आपलेकडे घेतो. याप्रमाणे बोलले. तों तेच दिवसीं दरबारास नानाकडे डेन्यास बजावा गेले. त्यासमयीं रामराव याजकडील संदा घेऊन सखोपंत साने पुरंदरचें फडणीस हे श्रीमंताजवळ होते. ते रामरायाकडील बोलण्यांत होते. ते नानाजवळ गेले. संदा तारखा करावयास दिल्या. त्र्यंबकराव परचुरेही नानाजवळ बसले होते. इतक्यात बजावा नानासी बोलले जे. लक्ष्मणराव चिटनिवीस याचें म्हणणे आहे कीं, सारांश गैर वाका समजोन जाला आहे. याची चौकशी करावी. नंतर जे करणें ते करावे मधी संदा पत्रें कांहींएक चिटणीस प्रकरणा पै। कांहींएक होऊ नये. इतकें ह्मणतांच नानानीं तेरीख करावयास लेखणी हातीं घेतली होती. ते खाली ठेविली. आणि त्र्यंबकराव परचुरे यांस बोलले जे. तुम्ही चौकशी न करितां सारांश केला. लक्ष्मणराव चिटनिवीस यांचें बोलणें सारांश खोटा असें पडते. त्यापक्षीं सारांश बज्याबाकडे पाठऊन द्यावा. त्या उभयतास ताकीद करावी. कीं, बज्याबाकडे जाऊन बज्यावा चौकशी करून सांगतील तसें उभयतां चिटनिवीसानीं चालावे. बज्यावासही सांगितलें जे. चौकशी करून मजला समजवावे. नंतर जें करणें तें करूं. याप्रमाणे परवानगी फिरून बज्याबाकडे मनास आणावयाची जाली. त्याही हा सारांश खरा आहे. तर नानानीं फिरून मनास आणावयास का सांगते! ते वेळेस सखोवा साने बोलले जे. रामराव याणीं सातसें रुपयाचा गांव पुण्याजवळ विंझर ह्मणून आहे. तो दरबार खर्चांत देतो. असा करार माझे विद्यमाने रामराव याणीं केला आहे. त्यासी माझा करार आहे. नानाच्या तारखा संदावर करून आणीन, नंतर तुम्ही नानाचें नांवची खातगी सनद गांव तुम्हांस दिल्या आसीं व गावांस सनद करून देतो. असा करार त्याचा आहे. त्यांस आपण

संदावर तारखा करून द्याव्या. मी ह्या तारखा **रामराव** यांस दाखवितों, आणि गांवच्या सनदा करून घेतो. असें ह्मणाले. वरून नानाचा कारभार गांव आपणास येणार संदावर तारखा गांवच्या लोभानीं करून दिल्या; परंतु सखोपंत यांस ताकीद केली जे. **रामराव** यांस संदा दाखवून गांवची सनद करून घेणें, परंतु सरकारी संदा **रामरायास** द्यावयाच्या नाहींत. तुम्ही आपल्याजवळ आसो देणें. परवानगी खेरीज एकंदर न देणें. संदावर सिके कांहीं जाले नाहींत. बज्याबा मनास आणतील, नंतर वाजवी आसेल तसें करूं. याप्रमाणें ताकीद सखोपंत साने यांस केली. संदावर मजमुची निशाणी जाली नाहींत व सिकेही जाले नाहींत. **रामराव** यांचें नांवाचें पत्रही जाले नाहीं. याप्रमाणें बजाबावर फिरून मनास आणण्याची परवानगी घेऊन बाळाजीपंताचा निरोप घेऊन आम्हीं फिरून लष्करांत सडे फौजेंत परशरामपंत भाऊकडे गेलो. ते समर्थी बाळाजीपंत. सहस्रबुधे बोलल जे. मी नानाचें कानावर घालतो. नंतर आम्हीं लष्करांत गेलो व बाळाजीपंतांनीं नानाचें कानावर घातले. नानाचें उत्तर जाले जे. बज्याबा सिरवलकर याजकडे उभयतां **चिटनिवीस** यांचें मनास आणावयास सांगितले आहे. **लक्ष्मणरावभाऊ चिटनिवीस** याणीं बज्याबा सिरवलकर याजकडे यावे. ह्मणजे ते मनास आणतील, ह्मणून पत्र बाळाजीपंत याणीं सडे फौजेंत पाठविले जे. **लक्ष्मणरावभाऊ चिटनिवीस** यांस बज्याबा सिरवलकर याजकडे मनास आणण्याची परवानगी नानाचीं जाली आहे. याजकरितां **लक्ष्मणरावभाऊ चिटनिवीस** यांस बज्याबाकडे पाठवावे. वाजवी मनास आणणे ह्मणून जाली आहे. ते पत्रच भाऊनीं आम्हास दाखविले. त्या पत्राची नकल आम्हीं करून घेतली. तें हाली आम्हांपासी आहे. आणि परशरामपंत भाऊ याणीं सांगितलें. **रामराव** यांच्या सारांशाची चौकसी करण्याविसी खरेखोटपणा कोप्हीकडे हे करणार. बज्याबा सिरवलकर याजकडे परवानगी जाली आहे. तुम्हीं पुढील लष्करांत जावे. श्रीमंत खासा होते, तेथे जावे. त्याजवरून तीर्थरूप व आम्हीं निघोन बज्याबा सिरवलकर याजकडे आलो. लष्करे पुण्यास जाण्यास माघारी फिरली. मशरूनमुलूक बज्याबाचें स्वाधीन होते. दरमजल लष्कर पुण्यास जाण्यामुळे बोलण्याची गांठ कांहीं पडली नाहीं. असें करितां पुण्यास स्वारी आली. बज्याबांनीं मनास आणावे. तो सरंजामपटी सरकारांतून जाली. आम्हांकडेही सरंजामपटीचा चोपन हजारचा ठराव जाला. त्या घोरामुळे मुतालकी संबंधांचें

वोलण्यास गांठ रामराव याणीं कांहीं पडूं दिल्ली नाहीं. पुढें श्रीमंत कैलासवासी रावसाहेबाचा काळ जाला, मगतर सारेच राहिले. दरबारी आम्हीं राहत होतो; ते रामराव याच चिरंजीव मलारीराव राहूं लागलें. आम्हीं पुण्यांत दरबारी राहावें, तरी हजारो रुपये खर्च लागणार, तेव्हां घरी राहिलो. ते वेळेस रामराव याणीं डौल घालून पुण्यांत राहून दरबारची वैहिवाट करू लागले. आम्हीं वेगळें जाऊन रहावे तर, आमचा आंश थोडा, ह्मणोन घरी राहिलो. तों पुढें सरंजामच सरकारांतून जप्फ जाला. तेव्हां खावे काय ? कसे जाऊन रहावे ? या प्रमाणें प्रसंग काळवशे करून प्राप्त होऊन देशांतरास उदरनिर्वाहार्थ जाणें प्राप्त जाले. मुतालकी संबंधे संदापत्रें वगैरे कांहीं एक रामराव यांचें हाती आलीच नाहींत. परंतु सखोबा साने दरबार खर्च खाऊन रामराव यांचें पत्त्यावर पुर्तेपणें होते. याजमुळें एकताकीद चिटनिविसीची. त्यांत लिहीला आहे, मजकूर लक्ष्मणराव गोविंदराव याणीं समजाविले जे. मुतालकीचे सरंजामाची व मुतालकाची त-गिरीबाहाली सरकारची असें समजाऊ. मुतालकी करून घेतली. त्यांस ते गैर वाका सरकारांत रामराव याणीं समजाविले जे. मुतालीक व मुतालकाचे सरंजामाचीं तगेरी बाहाली स कारांतून करावयाची नाहीं. रामराव व * * मुतालीक करणें तो करावा. असें सरकारांत गैरवाक समजाविले. आणि आसीच सरकारची ताकीद घेतली आहे. हजारो रु॥ दरबार खर्च खाणारांनीं खाला. आणि काम सेवटास न गेले. संदापत्रें कांहीं एक हातास न आली. त्यापक्षीं एक चिटनिवीसी ताकीद मात्र मोठे रदव्दलीनें देवविली असेलसें वाटते. कारण, बजाबा सिरवलकर याजकडे मनास अणावयास सांगितले. त्यास च्यार दिवस लागतील. रामराव यांचें कांहींच आपण न केले. असें दिसते. ह्मणून ताकीद सदरहू प्रमाणें देवविली असें वाटते. जर संदा जाल्या आसत्या तर ताकीदीचें कारण नव्हते. सदरहू ताकीद घेतली आहे. तरी त्यांत तहगिरी बाहाली मुतालकाची रामराव याणीं करावी. असें सरकारास समजाऊन करून घेतली आहे. तीच खरी करून द्यावी, किंवा आम्हीं याची तगेरी बाहाली नाहीं. सरकारचें हुजूर वस्त्राचा मुतालीक रामराव याच तगिरी बाहाली एकंदर नाहीं. असें मजमूकडील दफ्तरचे दाखत्या सुधा खरे करून देतो. सातारियाहून सारा कारभार पुण्यास नानासाहेब पेशवे याजपासी आला. तें (स)मयीं नानासाहेब पेशवे याणीं गोविंदराव बाबा यास कराराची यादी चालविण्याविशीं व सरकारासी कसे चालावे

येविसीं करून दिल्ले आहे. ती गोविंदराव बाबाचेच नांवाची आहे. ती याद महिपतरावदादा चिटनिवीस याचें हातचे कलम बंदिची व कैलासवासी भाऊसाहेब यांचे हातची मखलासी नानासाहेब याचे हातचे करार व शफतेच्या दुर्वा दिल्या आहेत. त्यांहीं गोविंदराव बाबा यासच दिल्या आहेत. व पेशवे सरकारची सेवा एकनिष्ठेने केली, व रामराव याचेंही कबजपणापासून पालण कसें केले. हें जर कोण्ही कृपावंत होऊन चौकसीं करितात. असें जाल्यास नजरेस येईल, वर घरांत वडील बंधुचे चिरंजीव ह्मणून वडील ते आहेतच, परंतु मलारीराव याचें बापानीं आज्यानीं कोठे माहाराजापासीं किंवा पेशवे सरकाराची सेवा केलीच नाहीं. वालीचे वडील मात्र काय मेळविले, ते बाळाजी आवजी याचे पाठीमागें खंडो बलाल याणीं मिळविले. ते खंडो बलाल त्याचें व आमच्या आज्याचें तीर्थरूप त्याचें मागें कायजे मेळविले. तें गोविंदराव बाबानीं मेळविले. एक चिटनिसी मात्र बाळाजी बाबा याणीं मेळविली. वरकड त्या आलिकडे गांव जमिनी राजारामसाहेब सिवाजी महाराजाचे कनिष्ठ पुत्र तारावाई साहेबाचे भ्रतार यांचें कारकिर्दीपासून, कोणांस गांव जमिनी देणें त्या दिल्या. पूर्वीं सिवाजी राज्याचे वेळेस सरंजाम गांव जमिनी कोणासच नव्हत्या. कार(ण) राज्य स्वस्थ एका जागीं बसून करण्याचाच विचार. याजमुळें न दिल्या. राजाराम साहेबाच्या वेळेस कांहीं स्वस्थ जाले. त्या वेळे कोण्हास कांहीं देणें ते योग्यतेनसार दिल्ले. त्यांत आमचें वडील खंडो बलाल यांसही चिटनिवीसी गांव खेडी थोडीं बहुत लाऊन दिल्ली. त्या आलिकडे कैलासवासी शाहू महाराज याजपासी गोविंदराव बाबानी सेवा केली या. कांहीं ते समयीं सरंजाम दिल्ला. दुसरे कोण्ही कांहीं मेळविले नाहीं. येविसीं आंती चौकसी सरकार कृपावंत होऊन वाका समजोन घेतला, आणि दाखला विचारल्यास सर्व श्रीमंताचे राज्य साक्ष देईल. चौकसी करणे ती मात्र चांगली करावी. गोविंदराव बाबानीं श्रम किती केले सर्व राज्यास माहीतगिरी आहे. याखेरीज मौजे निमणीं प्रा॥ मिरज हा गांव जिवाजी खंडेराव वारल्यानंतर सिवाजी थोरात वाळवेकर यास प्रा॥ वावळे येथील देस चौगुळीचे वतन सरकारांतून करून राजश्री स्वामीकडून देवविले. त्या थोरांत आणि दरबार खर्चात गोविंदराव बाबा यासीं मौजे निमणी हा गांव आपले तर्फेचा निमे दरो-

बस्त करून दिल्या. व निमे गांव राहिला. तो मिरजेचा किला हुजूर माहाराजाकडे होता. सरकार तर्फेनें डुबल ह्मणून म्हराठे होते. त्याजकडे होता. डुबलाची काम काजें दरबारी पडत होती. ती गोविंदराव बाबा करीत होते. सबब डुबलानींही आपले तर्फेचा निमे गांव दरबार खर्चात गोविंदराव बाबास दरोबस्त करून दिला व मौजे माजगांव का॥ तलबीड प्र॥ पनाला हा गांव सरंजामाचे अगोदरचा आजमासें सवासें दीडसे वर्षे होत आली असतील इनाम आहे. आणि चौहू जागा सारख्या वाटणीस आहे. हाली चौघांची सारखी वांटणी चालली आहे. निमणी हा गांव चिटनिविसीचे सरंजाम ह्मणून ह्मणतात. आणि जिवाजी बाबाचे मागे गांव मेळविला, तो रामराव चिटनिसी-कडील ह्मणून वैहिवाट करितात, तेव्हां एकच निश्चये कोठे होतो? असे कां ह्मणून विचारिलें, तर रावसाहेबी आह्मांकडे लाविला ह्मणतात. याच स्वार्थावर पडेल. त्यांस असें ह्मणावे आणि इनाम वतनें चौहू जागीं सारखे असा लेख असता नवीन वडीलकीचा सिक्क्याचा वांटा काढावा ह्मणतात. सिक्क्यास वाटा काढणें तर रावसाहेबी वांटणीं समजूत केली. त्या समयींच वडील वाटा करून घ्यावा होता. ते न करितां नवीन वडीलकीचा वाटा काढावा. असे योजना करितात. आम्हीं कांहीं बोललो तर रावसाहेबांचे केल्या खेरीज बोलूं नथे. आणि यांच्या स्वार्थाचा वडील वाटा मागे काढणार येविसीं कोण्ही कांहीं नाहीं. ह्मटल. आता द्वेष करावा. आसीं चाल एक रावसाहेबीचे केले. त्याजवर नवें कांहीं एक न करावें. तरी कोठें आहे. मौजे धामणेरे त॥ कोरेगांव प्र॥ वाई येथील जुना मोकासा व जुना रमणा ह्मणून जमीन आहे. ती त्याजकडे जुने सरंजामास आसावी. ते एकीकडे ठेऊन नवीन रमण्या पै॥ जमीन आहे तीसुद्धां राव वैहिवाट करितात. बाकी धामणेरे साडेतीन वाटण्या आसी वैहिवाट चालली आहे. मौजे खोजेवाडी येथील मुतालकीचा ऐवज आहे. तो जुना सरंजाम ह्मणून चिटनिविसीकडे लाविला आहे. बाकी साडेतीन वाटण्या इनाम चौहू जागीं. आसे, वाटणींत लिहिले आहे. असें असोन बोरगांव इनाम, इनामपत्र एकटे गोविंदराव बाबाचे नांवाचे त्यांत इतर भावास संबंध नाहीं आसा आहे. साहेब यांची सनद आहे. त्यांत लिहिले आहे. आस असोन निमे गांव चिटनिविसीकडे वैहिवाटतात. निमेगांवांत साडेतीन वाटण्या. तेव्हां इनाम चौहू जागी असे. एक गांवी इनाम असो आर्धा चिटनिविसीकडे आर्धे वागतात. साडेतीन वाटण्या केले.

तेव्हां खास वाटण्या जाल्या, किंवा कसें हें पहावें. राजश्री स्वामी यांचें दत्तफरी चौकसीं करून रामराव यांस देणें तर द्यावे. वरकड घरचीं समजूत कळेल. त्या रितीनें करून दिवस काढले. यांत तारोतार वाटणीचा आर्थ आहे, नाही, हे धणीं आसेल त्याणीं ध्यानांत आणावें. तेही नाही. घरिची वैहिवाट या प्रकारें करितात. श्रीमंतांचे दत्तफरी दाखला पाहावा. तरी तैनात जाबता व बेवारा आहे. तेथें मोघम बेरजा लाविल्या आहेत. येळापूर बोरगांव पा॥ येलापूर बहुता दिवसांचा गांव मान्याकडून दरबार खर्चांत होता. तो मधी पांच पंचवीस वर्ष चालत नव्हता. मोकासा तो हाली चालता जाला आहे. तो आमचें वडीलकीचा ह्मणून वैहिवाट करितात. असें व्यवहार चालले आहेत. जुना सरंजाम ह्मणून पंधरा हजारांचा ह्मणून समजुतीचें यादीवर मोघम आंकडा घातला आहे. परंतु आमुक गांव किंवा इनाम किंवा जमीन आसी लाविली नाही. व खेरीज गोविंदराव बाबा यांचें हातचीं निराळी यादी नाही रामराव जिवाजी याजपासीं असें आसोन रामराव यांचें मनास येईल, आणि चांगलें निर्वेध असें गांव खंडीं ते चिटनिवीसीं कडील ह्मणून घ्यावे. आणि आम्हीं सर्वांनीं उगेच पहावे. ऐकावे. तें कां ? व हे वाटणी केली. हे घरीं समजूत केली. ते गोविंदराव बाबा करावयास गेले एक आणि आता जाले एक, आसे आहे. वरकड आम्हीं आह्मांस विचारिले वेळेस ह्मणत गेले. हें करणें सारे तुह्मां करितां केले आहे. तुह्मीं त्यासीं लागून असावे. ह्मणजे रामराव तुह्मांस वेगळे मानणार नाहीं; परंतु त्याजपासीं दस्ताऐवज जाला. आह्मांसी तोंडांनीं बोलत गेले, आम्हींही जितकी रामराव याची मर्यादा करणें ती करितच गेलो. परंतु त्याचें मनासच न आले. दूर धरितच चालले. तेथें आम्हीं लागून कोठ पर्यंत राहावे. वांटणी खास वाजबी जाली. आसे आम्हीं मान्य कधीं होऊं जे. राजश्री स्वामी याणीं वांटणीं करून द्यावी. आणि राजश्रींनीं आह्मां सर्वांस चिटनिविसी संबंध नाहीं एकटे रामराव यांचें चिरंजीव यासच चिटनिविसी दिल्ली. असें ह्मटल्यास आम्हीं ऐकू. श्रीमंत कैलासवासी रामराजे यांचे चिरंजीव श्रीमंत कैलासवासी शाहू महाराज हाली श्रीमंत राजश्री छत्रपति स्वामी आहेत. यांचें तीर्थरूप याजपासीं रामराव व मलारी राव सन चे साली मोकळे होऊन किले सातारा व शाहूनगरची वैहिवाट करित होते. ते समयीं उभयतां सातारियास जाऊन बोलणें श्रीमंत कैलासवासी माहाराजा जवळ मोठ्याचें विद्यमानें घेतले जे. चिटनिविसीचा सरंजाम पंधराहजाराचा आहे.

व चिटनिविसीचें धंध्यांत रामराव याचें वरकड सर्व भावाबंदास चिटनिसीचें धंध्यांत व सरंजामांत पंधराहाजारांत संबंध नाही. आसीं राजपत्रें करून द्यावी. आसीं आमचें घरची वाटणीहि गोविंदराव बाबा याणीं करून दिल्लीच आहे. त्या प्रमाणें स्वामिनिही कृपाकरून राजपत्रें करून द्यावी. असें बोलणें घातले. मध्यस्ताचें विद्यमानें, तेव्हां श्रीमंत कैलासवासी महाराज याणीं मध्यस्तापासी उत्तर केले जे. चिटनिविस याचे वडिलांनीं चिटनिवीसीचा धंदा आमचें वडिल सिवाजी महाराजपासीं वाळाजी आवजी ह्मणून होते. त्याणीं मेळविली. महाराजांनीं त्या दिवसांपासून आजपर्यंत चालविली. असें असोन, त्या वाळाजी आवजीचा वंश च्याळीस पंनास पुरुष विस्तार आहे. तितके माझे चिटनिवीस आज मी जे काम करावयास सांगेन तिकडे पा। ते काम करावया-जोगे, आथवा जेथे मारवीन तेथें मरावयास तयार आहेत. व यामागेंही सरकार कामावर आले आहेत. हें वर्तमान सर्व माझे पकेपणें वडिलांचे मुखें ऐकिले आहे. त्यापक्षीं एकठ्या रामराव यासच चिटनिसी दिल्ली व सरंजाम याची राजपत्रें करून द्यावी. असें तुम्ही सांगता ते कांहीं स्पष्ट द्यावयाचे नाहीत. गोविंदराव बाबा याणीं घरीं वाटण्या केल्या त्यांत वरकड भावांस चिटनि-विसीचें धंध्यासी व सरंजामासीं संबंध नाही, असें केलें आहे. ह्मणून रामराव ह्मणतात. त्यांस गोविंदराव याणीं वांटणीं घरीं केली असेल, ती आह्मांस कांहीं एक मंजूर नाही, आम्हीं वांटण्या चिटनिसाच्या हुजूर करून देऊं, त्या प्रां सवानीं चालावे. हालीं रघुनाथराव चिटनिवीस आम्हीं सरकारी ऐवजाचें कामाकरितां, रघोजी भोंसले याजकडे पाठविले आहेत. त्यांस आम्हीं आज काय पेशवाई बुडविली आणि आमचें हती सर्व आले आहे. असें कोठें आले; परंतु रघुनाथराव यांस खाना केल. तेही गेले. कांहीं एक मागे पुढें आदेशा देखील केला नाही. जर आम्हीं केला कारभार, सेंवटास गेल्यास उत्तम नाही तर रघुनाथराव चिटनिवीस याचा व त्यांचें कुटुंबाची गती काय होईल? तेव्हां माझे हाते रघुनाथराव याचा व त्यांचे कुटुंबाचा समाचार तरी घ्यावयास घडावा. याचें आहे किंवा नाही, याचा विचार तुम्हींच करावा. व आणखी त्याचें घरांतील पुरुष आहेत. तेही आसींच कामे करणार व मूळ पुरुष सर्व चिटनि-विसाचा वाळाजी आवजी असतां आसीं रामराव याचें आवडते ह्मणण्याप्रमाणें आम्हीं राजपत्रें करून द्यावयाची नाहीत. आतां ते गैर समजुती आपले स्वार्थावर

द्विष्ट ठेऊन ह्मणतात. त्यांस इतकेंच तूर्त सांगावें जे. तुझ्यास हाली चार कामें काजे सांगितली आहेत. ती करून यावी. कांहीं सरकार चाकरी केलीसी करावी. नंतर करणें न करणें याचा जावसाल सांगावयास येईल. असें मध्यस्तापार्सी सांगून रामरायासी सदरहुप्रमाणें बोलविले. वेळ टाळली. आसी बोलणीं त्या मध्यस्तापार्सी जाली. पुढें सातारियावर रास्ते व परशरामपंतभाऊ जाऊन राजश्रीकडील फौजेची व रास्ते पटवर्ध(न) याजकडील फौजे(ची) लढाई होऊ लागली, त्यासमयीं किले सातारियाचें तटाचें हणमंत बुरजावर महाराज बसले होते. तेथे रामरायाकडील मध्यस्तही जवळ बसले होते. त्यांस महाराज बोलले जे. रघुनाथराव चिटनिवीस यांस आम्हीं नागपुरास पाठविले. त्याची गती काय या समयीं होईल? तुम्हीं रामरायास राजपत्रें करून द्यावी ह्मणत होता. आसी माणसे आमचें वडीलाचें वेळेची पांचपंनास आहेत. त्यांस मी आपले नव्हे ह्मणावे? आणि आम्ही आपले वडिलांचें करण्यास बटा लावावा. याजकरितां राजपत्रें कांहीं चिटनिविसी संमधे सर्वास संबंध नाही, आणि रामरावच अधिकारी चिटनिविसीचें असें करून द्यावयाचें नाही. गोविंदराव दावानां घरातले घरांत चालीची वाट * * * * माणेंच सरकारांतून करावयाचें नाही. मुतसदी याजकडे संबंदे सरकारचें याची वाटणीं अगर हरएक सांगणें ते हुजूर आणोन सांगावे. याचें पेशजी आम्हीं तुझ्यांस सांगितलेच होते, कीं रघुनाथराव यांस पाठविले ते कांहीं एक आदेशा न करितां आमची आज्ञा सीरोधार्ये ह्मणून गेले. त्यांस हा समय अडचणीचा कसा पडेल. हे सर्व तुमचें ध्यानांतच आहे. ही बोलणीं जाली. तुझ्यावर महाराजांची कृपा बहुत आहे. असें वर्तमान सविस्तर रामरायाकडील मध्यस्त महाराजाजवळ बोलत होते. त्याणींच आझ्यांस कचे वर्तमान सांगितले. परंतु त्या मध्यस्ताचे नांव लिहीता नये. हाली ते वर्तमान आहेत. यासिवाय मुतालकीसंबंधीं सारंश करून घेतला. त्या समयीं च्यार रुपये खर्चही जाला होता. सखोबा साने मध्यस्त, त्याजकडून च्यार कामें उलगडावयाची ते यादितही चिटनिविसीचा सरंजाम पंधरा हजारांचा आमच वान्टणीचा, भावाबंदाखेरीज करून(न) आहे. त्याची पत्रे श्रीमंतानीं गांव-गना व नांवाची सनद करून द्यावी. असा उद्योग करीत होते. तेव्हां हैबतराव भैरव आमचें चुलते त्याजपार्सी होते. त्याचें दृष्टीस ती याद पडली. मग त्याणीं साफ सांगितले कीं हें करणें तुम्ही काय करिता? असें आम्हीं होउं देणार नाही,

ह्मणतांच त्यांचें त्यांचें वांकडे पडले. त्यांचें चिरंजीव हाली मैराळ हैबतराव आहेत. त्यांस विचारावे. ते सांगतील. असें हैबतराव यांस ह्मणावयास कारण काय? जर वांटणीं खचित जाली आणि चिटणिवीसीचा सरंजाम व चिटणिवीस यांजकडे खास, कोणांस संबध नाही. असे रावसाहेबी केले आसते तर मग हैबतरावही पत्र आम्हीं होऊन देणार नाही, ह्मणून कशास बोलते. याजवरून पाहाणारांनीं मनास आणावे, ह्मणजे सर्व समजेल. रामराव याणीं सर्व कपटे करून एक एक साधन पाडीत गेले. त्यांत जे साधन साधले. त्याची सिधी मानितात. जे न साधले ते खर्च होऊन आपले मनांत काळ प्रतिक्षा करितात, परंतु मुख्यर्थ हे आत्मपरकीपणा, आपले स्वार्थापुढें कांहीं एक मनास आणावयाचे माणूस नव्हे. याजकरि(तां) कोण्ही कृपा करणार, श्रीमंत जाला तर त्यास विनंती करून वांटणी खास वाजवीच करून घ्यावी. त्यांत जसीं सांगतील तसें चालावे. परस्परांनीं दाबऊन करावे. आपण ऐकावे आसें सर्वथैव नसावें.

सदरहु वर्तमान वडिलाचे तोंडे
ऐकिले व वैवाटी करून पाहिले
केले. त्याजवरून लिहीले आहे.
हस्त अक्षर रघुनाथराव लक्ष्मण
खुद.

नंबर २२

श्री.

महिपतराव चिटणीस व गांविंदराव चिटणीस याचा वतनाचा कजिया व घरांतील वाट्याचा कजिया आहे. त्या वाजबी मनास आणून करावे. हुजूर आल्यास वाजबी असेल ते करावे येणेंप्रतो करार.

छ १८ रबिलाकर कार्तिक

सन सलास सीतैन.

नंबर २२

श्री मार्तंड.

रा॥ बळवंतराव मल्हार चिटणवीस व समस्त भाऊपणा याचा वाटणीचा तंटो पडल्यावरून प्रतापसिंह महाराज याजकडे फिर्याद भाऊपणाची गेले वरून माहाराज याणीं पंच नेमून बळवंतराव मल्हार व समस्त भाऊपण याचे राजिनामे लिहून घेऊन जामीनहि घेतले. नंतर चौकसीस सुरवात शके १७४५ सात केली. ते समर्थी पूर्वी जालेली वाटणीची याद बळवंतराव मल्हार चिटणवीस याणें पंचापुढें हजर केली. ती यादीची कलमे १२ एकंदर जमा करून घेऊन विचार करण्यास सुरवात केली ती बी॥

१ यादी करार वाटणीचा सु॥ समान सीतेन मयाव आलफ खेरीज जमा जाली. आजमासे जमा रुपये ६०००० पै॥ वजा चिटणवीसीचा सरंजाम गांव खेडी रामराव जिवाजी चिटणीस याजकडे जुना खाशाचे वेळची बेरीज रुपये १५००० यासी तपशील गांवगना व परगणे जुन्या सरंजामाचे आहेत. ते लावावे. त्याचा तोटा नफा त्याचा त्याजकडे दुसरे याकडे संबंध नाही.

बाकी बेरीज

रुपये ४५,०००

यासी वाटण्या भाऊपणे याच्या साडेतीन

१ रामराव जिवाजी	१२८५७
१ खंडेराव बापुजी	१२८५७
१ लक्ष्मणराव गोविंद	१२८५७
॥ बाबुराव खंडेराव	६४२९

४५०००

तपशील.

रामराव जिवाजी वाटा एक बेरीज
१२८५७ रुपये

लक्ष्मणराव गोविंद
वाटा एक १२८५७ रुपये

खंडेराव बापुजी वाटा एक बेरीज
१२८५७ रुपये

बाबुराव खंडेराव
वाटा एक ६४२२ रुपये.

वाटण्या साडेतीन बेरीज रुपये ४५०००
या खेरीज कलमे.

वतने व इनाम गांव.

सरदेशमुखी प्रा॥ चेऊल येथील
हाकाचे उत्पन्न होईल त्या पौ महि-
पतराव व मोरोबा यांचे विभाग
जाऊन बाकी राहिले ते चौधानी घ्यावे
कलम १.

इनाम निगडी येथील जमीन आहं
त्याचे उत्पन्न होईल ते चौधानी घ्यावे
कलम १.

नाडगोडी प्रा॥ पनाळा येथील
हक उत्पन्न होईल ते चौधानी घ्यावे
कलम १

इनाम गांव.

१ जैतापूर त॥ सातारा.

१ माजगांव कर्नात तळबीड.

१ वडगांव वाघमारे प्रांत कऱ्हाड.

—
३

याचे उत्पन्न होईल ते चौधानी
घ्यावे. कलम १

एकूण वतनी कलमे च्यार करार चौधानी समभागे करून वाटून घ्यावे.
कर्ज आजपर्यंत थोरले व जैतापूर व वडगांव रासाई व वडगांव वाघमारे येथील
जे आहे ते जमेचे स्वारी खर्च व सरंजाम गांवखेडी राखावयास खर्च पडेल तो
सरासरी ऐवजावर वाटून घ्यावे. बेरजेवर हिसे बरहुकूम बसऊन वाटून घेऊन
भरावे. कलम १

येणेप्रमाणे कलमे आकरा केली आसत वाटणी हिसे ४५ लिहिले; परंतु
जासती कसर होईल ते साडे तीन विभागावरी वाटून घेयावी. या प्रां चौधानी
वर्तून एकोप्यानं चालावे आंतर न करावे.

सदरहूप्रमाणे रामराव जीवाजी मान्य.

सदरहूप्रमाणे खंडेराव बापूजी मान्य.

सदरहूप्रमाणे लक्ष्मण गोविंद मान्य.

सदरहूप्रमाणे बाबुराव खंडेराव मान्य.

उभयतानी दोलतीत श्रम बहुत केले. सबब रामराव याचे नांवे सरम-
जामाचा वाटा होता. त्याज पै॥ आपा व लक्ष्मणराव यास सु॥ सावान मया
आलफ दिल्ला वाटा '१' पाव. कलमे.

एकूण पेशजीची कलमे आकरा व हालीचे कलम एक एकूण कलमे बारा.

नंबर २३.

श्री

यादी करार येणे प्रमाणे सु॥ सलास सलासीन मयातैन व आलफ शके
१७५४ नंदनाम संवत्सरे.

१७१ जमा एकंदर खासगत.

८५ मौजे वडगांव.

१६ जैतापूर.

३६ बोरगांव सेते.

३४ नाडगौड

१७१

खर्च.

खासगत खर्च.

२५ वडगांव.

१६ जैतापूर.

३४ नाडगौडी

३६ बोरगांव

१११

६० घरांतील खर्च.

६० मौजे वडगांव पैकीं

० लग.

६०

६०

१७१

येणेंप्रमाणें नेमणूक पावणें आह्मापासी राहावे हे नीटच नाहीपेक्षां
ती॥ राजश्री आपासाहे(ब) किंवा चिरंजीव राजश्री बाळासाहेब आथवा सिताराम
बावापासी राहिलेस नेमणूक पावेल. विभक्त जालेस ती॥ राजश्री आपास॥
उभयानी सही सिका करण्यास वडील त्याचेपासी उभयतानी राहावे. आम्ही
राहतो इतक्यावरही मर्जी आसेल तसे करू.

नंबर. २४

श्री

यादी भगवंतराव लक्ष्मण व शामराव आवजी याचा ऐवज चिटणीस सातारकर याजकडे वंता वरून तालुके उंदेरी येथील सरदेशमुखीवर येणे त्या विसी हिसेबाचे लढे पडून त्याचे निवाड्याकरितां सावकार मशारनिल्हे व दाजी गोपाळ कारकून नि॥ चिटणीसीचे वतंदार हे संस्थान कुलाबा येथे सरकारांत आले. त्यावरून वतंदार याणीं व सावकार मशारनिल्हेनी वहिवाट कसी चालावी तो निर्णय ठरला. तो येणें प्रमाणे सु० खमस हशेरीन मयातेन व आलफ.

१ भिवराव मनोहर व गोपाळराव भगवंत चिटणीस सातारकर याजकडे भगवंतराव लक्ष्मण व शामराव आवजी याचे विद्यमान तालुके उंदेरी येथील सरदेशमुखीचे मशारनिल्हेचे आठवे हिशावर येणे.

२०१३। बराखत शके १७१२

१५१३। प्रा॥ खत एक

५०० प्रा॥ खत एक

२०१३।

२०० बरापत्र दाजी गो X X X गाचे मिति माघ शुद्ध
शके १७४५

३१४॥। इ॥ शके १७२९ त॥ शके मजकूर पर्यंत
येणें.

२५२८.

येकून दोन हजार पांचशे आठावीस या ऐवजी रदकर्जी पावती जाली ती व वतन पावले ते वजा जाऊन भगवंतराव व शामराव यांस चिटणीस मशार निल्हेचे दस्ताऐवजा अनवये देणें याचा ऐवज निघाला. विद्यमान दाजी गोपाळ नि॥ चिटणीस.

४५०० रु॥

सदरहू पंचेतालीससे रु॥ चिटणीस याणी देणें त्याचा कराराप्रमाणें व्याजसुद्धां फडशा होई तोपर्यंत तालुके म॥र एथील सरदेशमुखीचा हिसा चिटणीस याही भगवंतराव व शामराव याजकडे देत जावा. आसमानी सुलतानी वा॥ कारणांनीं उंदेरीचा ऐवज ज्यासाली हाती आला. त्या साली रत्नागिरी वा॥ हरएक ऐवज या वतंदार चिटणीस याचे ऐवजी घ्यावा.

१ ठराव हिसा बळवंतराव मल्हार चिटणीस सातारकर तर्फे श्रीगांव प्रांत चेऊल येथे चिटणीस यांचे इनामगांव मौजे कुरकुंडी व कोलटेभी व सरदेशमुखीचे वतन तालुके उंदेरी पै॥ आ * * याचे अ५जावर भाऊवंदीत तंट्या व सावकाराचा तंट्या पडोन गावचा वसूल अमानत जाला, त्याजवरून बळवंतराव याचे हिशोबिती सरकारांत तपासनीस होऊन ठराव जाला येणेप्रमाणे.

१ भाऊवंद याचा तंट्या ऐवज घेण्यावद्दल बळवंत याचे ताबा असल्यास सावकाराचा ऐवज सन खमास ईशारीन आखेर पर्यंत या ऐवजाच्या भरंशावर बळवंतराव याणी घेतला. त्याचा निर्गम जाल्यावांचून या वत(ना)वर भाऊवंदानीं तंट्या करू नये व बळवंतराव व त्याचे हिशांतील भाऊवंद याणीं तंट्या करू नये.

५६१११ माधवराव लक्ष्मण व॥ किहीम.

४८११ तालुके उंदेरीचे सरदेशमुखीवर व॥ हिशेब मखलासीचा सुमतीसा आशार शके १७४० त॥ शके १७४७ सन मार मि॥ जेष्ठ शु॥ व्याजसुधां

८००१ यशवंतराव मैराळ चिटणीस याचा हिसा वहिवाटीस माधवराव लक्ष्मण याजकडे होता. त्या पै॥ बळवंतराव याचे खात्यास ऐवज जमा करून राहिला ऐवज फाजिल उतरला त्यावर बळवंतराव याचा दस्ताऐवज करून घेतला, परंतु यशवंतराव याचा व माधवराव लक्ष्मण याचा हिशेब + + + + + दिली नाही. बळवंतराव याचा व आमचा संबंध वेगळा ठरल्यामुळे बळवंतराव याचे खात्यास त्याहावे ठरले ते पुणे चाल रु॥

५००१ मुदल पुणेचाल.

३०० व्याज.

८००१

सदरहू ऐवजात मौजे कुरकुंडी व कोलटंभी
येथील चौथाई वा। चा हिसा व उंदेरीचे
वतनाचा चौथाई वंता पै। निमे हिसा.

४७८७॥ भगवंतराव लक्ष्मण मुगांवकर याचा ऐवज
उंदेरी येथे सरदेशमुखीच्या वतनाचे ऐवज
वर येणें.

३५६२॥ ऐन बळवंतराव याचे समजुतीचे
दस्ताऐवज वरून वा। हिशेब पुणे
चाल रु। ३५६२॥.

१२२५ येशवंतराव नारायण व रावजी
विश्वनाथ या * * * * न
घेतले पर * * चे हिशेबाचे
फडशा समई हे रु। बळवंतराव
याचे हिशावर घ्यावे असे सर-
कारांतून ठरले ते रु।

८२५ येशवंतराव मैराळ पै।

४०० रावजी विश्वनाथ पै।

१२२५

४७८७॥

सदरहू ऐवज उंदेरीचे वतना पै। बळवंतराव
यांचे चौथाई वा। पे। निमे घ्यावे.

१०३९८॥.

सदरहू ऐवज दोहो सावकाराचा येणे तो बळवंतराव
याचे करारा * * * फडशा होई तोपर्यंत जे उत्पन्न
होईल ते उभयता सावकारांनी सदरी लिहिल्याप्रमाणे
घ्यावे. एका सावकाराचा निर्गम जाल्याने राहिला.
सावकार त्याणे सारे वतनाचे उत्पन्न घ्यावे.

एकूण दोन कलमाची वहिवाट सन खमस इसरीन पासून करावी.

२

सदरहू दोन कलमे लिहिल्याप्रमाणे वहिवाट करावी. येणेप्रमाणे करार छ १७ सफर ने सन खमस इसरीन मयातैन अलफ उर्फ जेष्ठ मास (शके १७४६) मोर्तब.

नंबर २५

श्री.

नकल.

राजश्री याविराजीत राजमान्य

राजश्री कृष्णराव अनंत स्वामी गोसावी यास.

पोष्य माधवराव नारायण प्रधान नमस्कार विनंती उपरी येथील कुशल जाणून स्वकीय कुशल लिहीत जाणे वीो राजश्री रामराव जिवाजी चिटणीस दि॥ हुजरात याणे विदीत केले कीं लक्ष्मणराव गोविंद यानें गणेश रखमागंद मुतालिक लिहीणार दि॥ चिटणीस हुजरात याचे नकल झाले मध्येच चिटणीस गैरसनदी मुतालिकाचा सरंजाम खात आंहेत ह्मणून गैरवाका समजाऊन सन सिलास ती सैनात मुतालिकी व सरंजाम देह वि॥

किता.

किता.

१ मौजे बोरगांव पे॥ सिराळे.

१ मौजे वराड तो खेड प्रा॥ जुनर.

१ मौजे औनवाडी तो सातारा.

॥ मौजे कारखले तो सासवड.

२

१॥

देहे

३॥

येकूण साडेतीन देहे येथील मोकासा व बावतीचा अमल आपले नांवे करार करून घेतला येविसी मनास आणून पेशजी पासून मुतालिक व लिहीणार याचा मावळचा सरंजाम मारनिल्लेकडून दूर करून पेशजीप्रमाणे मुतालीक व

लिहीणार याचे नांवाचे सरंजाम तैनात जावत्यांत धरल्याप्रमाणें रामराव जिवाजी चिटणीस याजकडे करार करून दिल्या असे. तरी श्रीमंत माहाराज राजश्री छत्रपति स्वामी यांस विनंतीकरून सनदा व हुजरे व ताकिदपत्र देऊन आमल बसऊन देऊन सरंजाम साडेतीन गांवचा मोकासा बाबतीचा आमल याजकडे चालविणे मा॥रनिल्ले आपलेकडून वेतने देऊन मुतालीक व लिहीणार ठेवितील त्याचे हातून कामकाज घेत जाणें व लक्ष्मण गोविंद यास सनदापत्रें करून दिल्ली असतील ती माघारी घेऊन रामराव जिवाजी याजकडे देणें. आणि मुतालकी संबंधे कलमदान दिल्ले असल्यास माघारी घेऊन सरकारांत ठेवणे. जाणीजे छ ९ रमजान सु॥ खमसतीसैन मयाव आलफ बहुत काय लिहीणें हे विनंती. पै॥ छ १० रजब सु॥ सबातीसैन.

बार.

नंबर २६

श्री

नकल.

मुतालकीसंबंधी चिटणीसी पत्र
व नकला.

अखंडित लक्ष्मी आलंकृत राजमान्य

राजश्री बाबुराव कृष्ण गोसावी यासी.

सेवक माधवराव प्रधान नमस्कार सु॥ खमस ती सन मयाव अलफ राजश्री रामराव जिवाजी चिटणीसीस दि॥ हुजरात याणी विदीत केले कीं लक्ष्मणराव गोविंद याणी गणेश रघुनाथ मुतालीक लिहीणार दि॥ चिटणीस हुजरात याचे नकल जाले. मध्येच चिटणीस गैर सनदी मुतालीकी सरंजाम खात आहेत ह्मणोन गैरवाका समजाऊन सलासती सैनात मुतालीकी व सरंजाम देहे. बी॥.

किता.

१ मौजे बोरगांव प्रो शिराळे.
१ मौजे खेजेवाडी तो सातारा.

२

किता

१ मौजे वरुड तो खेड प्रो जुनर.
१॥ मौजे कारखेल प्रो सासवड.

१॥

३॥

देहे.

येकूण साडेतीन देहे येथील मोकासा व बाबतीचा अमल. आपले नावे करार करून घेतला. येविसी मनास आणून पेशजीपासून मुतालीक व लिहीणार याचे नांवाचा सरंजाम आम्ही आनभऊन आपणाकडील कारकून वतने देऊन ठेवतो. त्यास सांगतो ते काम करतात. त्या प्रॉ सरंजाम आमचा आम्ही आनभऊन आपणाकडील कारकून वेतन देऊन ठेवितो. त्यास सांगतो ते काम करितात. त्याप्रमाणे सरंजामाचा आह्माकडे करार करून दिला पाहिजे. ह्मणोन त्यावरून उभयताचे कागदपत्र व भोगवटा मनास आणिता पेशजीपासून मुतालीक व लिहीणार याचे नांवाचा सरंजाम सरकारांत समजोन चिटणीस आपण आनभऊन कारकूनास वेतने देऊन कामकाज करित आले. पुढे सदरहू सरंजाम तीर्थरूप कैलासवासी नानासाहेब याणी सन समान खमसेनात चिटणीसाची तैनात करून दिल्या. त्यांत धरला आहे. त्याप्रमाणे गोविंद खंडेराव याणी घर वाटणीत धरून ज्याचे ते आनभवीत असतां लक्ष्मणराव गोविंद याणी गणेश रक्मांगद याचे नकल झाले मध्ये चिटणीस गैरसनदी खात होते. ह्मणोन समजाऊन मुतालिकी व सरंजाम मुतालिक व लिहीणाराचे नांवाचा असतां मुतालीकी संबंधे दरोबस्त सरंजाम आपले नावे करून घेतला. तो गैरवाका. सबब आह्मांकडे करार करून दिल्या पाहिजे. ह्मणोन त्यावरून उभयताचे कागद पत्र व भोगवटा मनास आणिता पेशजीपासून मुतालीक व लिहीणार त्याचे नांवाचा सरंजाम सरकारांत समजोन चिटणीस आपण अनभऊन कारकूनास वेतन देऊन कामकाज करित आले. पुढे सदरहू सरंजाम तीर्थस्वरूप कैलासवासी नानासाहेब याणी सनसमान खमसैनात चिटणीसाचा तैनात करून दिली त्यांत धरला आहे. त्याप्रमाणे गोविंद खंडेराव याणी घर वाटणीत धरून ज्याचे ते अनभवीत असता लक्ष्मणराव गोविंद याणी गणेश रक्मांगद याचे नकल जाले मध्ये चिटणीस गैर सनदी खात होते. ह्मणोन समजाऊन मुतालिकी व सरंजाम मुतालीक व लिहीणाराचे नांवाचा असता मुतालिकी संबंधे दरोबस्त सरंजाम आपले नावे करून घेतला. तो गैरवाका सबब मारनिलेहे कडून दूरकरून पेशजी पै॥ मुतालिकी व लिहीणार याचे नांवाचा सरंजाम तैनात जाब त्यांत धरल्या प्रॉ रामराव जिवाजी चिटणीस याजकडे करार करून दिल्या असे तरी श्रीमंत महाराज राजश्री

छत्रपति स्वामी यांस विनंती करून सनदा व हुजरे व नाकीदपत्रे देऊन आमल बसऊन देऊन सरंजाम साडेतीन गांवचा मोकासा व

बाबतीचा अमल याजकडे चालणें मारनिव्हेआपले कडून वेतन देऊन मुतालीक व
 लिहीणार ठेवतील त्याचे हातून कामकाज घेतजाणे व लक्ष्मण गोविंद यांस सनदा
 पत्रें करून दिली असतील ती माधारी घेऊन रामराव जिवाजी याजवळ देणे आणि
 मुतालकी संबंधे कलमदान दिले असल्यास माधारे घेऊन सरकारांत ठेवणें
 जाणिजे छ ९ रमजान आझाप्रमाण मोर्तब.
 पो छ १३ रबीलावल बार.
 सन सीतती सैन

नंबर २८ नवाब रुकनु दौला यांची मोहोर.

नवाब रुकनुदौला बहादर यांचे मोहरनेसी फारसी परवाना त्याचा तरजुमा
 हिंदवी-देशमुख व देशपांडे व मोकादम व रगत व कुणबी परगणे चाळीसगांव
 सरकार दौलताबाद सुबे पुजस्ते बुनियाद यांस लिहिले जाते कीं, मुबलग दोन
 हजार रुपये कामील परगणे मार पै॥ परवान्याचे पाठीमागे तपसील लिहील्या
 प्रमाणें पंतप्रधान याजकडील चिट्ठिस याचे ज्यागिरीत तनखाइ जाले आसे.
 तर तुम्हीं मार निले याचे नायबासी रुजू होऊन हरवक्त व हंगामसीर माल
 वाजवी आदा करीत जाता मागाहून परवाना तनखाही वा मोहर जाव त्या
 मवाफिक सादर होईल. त्या प्रमाणें आमलात आणावे छ २० जिल्हेज सन ११८२
 हिजरी लिहीले गेले.

(परवान्याचे पाठीमागील तपसील.)

बमोजी बसवाल दसखती रावपंतप्रधान याजकडील वकील विनंती करित
 आहं कीं साडे दाहा हजार रुपये जमा कामील परगणे चाळीसगांव सरकार
 दौलताबाद सुबे खुनस्ते बुनियास या पै॥ रावपंडित प्रधान याजकडील फडणीस
 व मजूमदार व चिटणीस व मुनषी यांचे ज्यागिरीत तनखाह व्हावे व हुजूरून
 सवालावर मोहर व मुबालग मार ज्यागिरीची सनद बयानी जावा त्या मवाफिक
 हासील होई तोपर्यंत दिवाणी मोहरनेसी सनद तपसील जैला प्रमाणे करहमत
 केली पाहिजे. याचा तपसील

*ह्या दोन याद्या रा. रा. बळवंत रघुनाथ चिटणीस इनामदार जैतापूर याज-
 कडून मिळाल्या.

ऐनजमा

साडे दाहा हजार (१०५००)

तपसील

८५०० याच्या सनदा अलाहिदा

४००० फडणीस रु॥

३००० मजुमदार रु॥

१५०० मुनशी नारायणराव कृष्ण,

८५००

२००० चिटणीस.

छ २० जिल्हेज सन हिजरी १८२१.

चाळीस गांव कसबा व साहीर खेडे वगैरे
जे गांव उयागिरदार याजकडे बाहाल आहेत
ते खेरीज करून कामीऊ जमा २००००.

मर्तबात खान आजी जुलमदार मवालात निशाफिद
शेर पुसाखांबाहादर एह तीषा मजंग दिवान यांचे
बयानकी सनद घ्यावी.

आमारत
विज्यानि पार

(तरजुमा फरमान आबदूल मुनफर जलालोदीन बादशहा याचे मोहोर निसी.)

हक सुबाहनीहुत आला.

मोहमदे रसुलीक

मोहर हुजूर.

दरीवस्त खुषीचा भरलेला फरमान वाषन जहरीचे ताबेदार याजवर सादर जाला की सरदेशमुखीची चाकरी परगणे जवळ मे बाहात सुभे खुजस्ते बुनियाद औरंगाबाद मे बागत व जिरायेत व जमलासार हक व रसुला हे त्रिंबकराव वा॥ आनंदराव व रघुनाथराव वा॥ चिमणाजी व गंगाधर वा॥ रुद्र यास पुत्रपौत्रादि सिवाय कैप असामी हिशे माफतस दिला याददास्त अर्थे सरीफ क्लैईल पासून याजिमन प्रो मुकरर आहे की, नौकरीचे चाली प्रमाणे करार बाकी समजून रयत लोक यासी पसंत सलुख करावा आणि तखुव दिलासा जमा अतीस निगाहावानीनै जेर दस्त लोक व मालगुजारा नवजारे दसखती. चोरटेलोक यांस व शेताची जी यापती व मुलकाची आबादानी आणि देशचाल दौलत बढाई व मालगुज्यारी कोसीस तमाम जाहीर पोहोचावा आणि नवी गोष्ट न करावी व रयेत व शेत करणारे व दुसरे राहाणारे त्या जागेचे यास जे कसलुखाने राजी व खुष राखून हाक रुसुम मामुला प्रो घेत असावे व घेण्यात जुलूम न करावा पाहिजे, की हा कामवकिराम व आमल किफेयत फिरज्याम व मुतसदी लोक सरकार हालीचे व पुढें येणार व पाटील लोक व रयेत लोक व शेत करणारे याणी मार निल्हे यास हमेशा व हमेशा देशमुख कसबे मार मजबूत जाणोन नौकरीवल व हके या नौकरीमौलाईल मार यास मुकरर व मुकरर समजावे, व दुसरे हिशेबदार यास सरीकन समजावे. या बाबे ताकीद आकिहकद गनखुष जाणोन दरसाल नवीन सनदेची आपेक्षा करू नये आणि या हुकमाचे बाहेर न जाणे ता॥ १३ माहे जिलकाद सन १४ आज जलुस झणजे बादशाह तकतावर बसलेला सन या रोजी फरमान लिहीणे जाला.

मोहर

रिसाला

पाहण्यांत आली

आबदूल मनसूर

दत्तफरदार सैदहि

खान बहादूर

दायेत आलिखान

ता॥ २९ मोहरम सन १४

याची मोहोर २९

मोहरम सन १४

नंबर ३०

श्री.

*तीर्थस्वरूप राजश्री आपा वडिलाचे शेवेसी-

आपल्यें वेंकटराव चरणावरी मस्तक ठेऊन साष्टांग नमस्कार विज्ञापना ऐशीजे. आम्हीं आपल्या पासून विभक्त जाहालो. त्यास सहा वर्षे जाली. तेव्हां मिळकतीचा व कर्जाचा वाटा घेतला नाही. आपण ध्यावा ह्मणोन बोलत होते; परंतु आम्हीं घेतला नाही. दोन्ही आर्थ आपले कडे राहिले. त्याजवरील आलिकडे आमचे कोण्हीकडे देणे घेणे होते. त्यास आपण आडथळ्यास आले. त्याजवरून × × × तेव्हां आपली नाही. त्या पेक्षां ऐवज आमचा असे ह्मणून कर्जदारास आपण पैसा न ध्यावा. या प्रकारे सांगितले. त्यास आम्हीं दोनच्यारसे रुपयाचे कर्जदार आपले पासून निघालीयावर कर्ज वारावयास दुसरा आश्रय नाही. याजकरितां कर्जदारापासून कर्ज उगवावयाची मोकळीक करावी. एकासे नवद रुपयाचे खत मजपासी चिरंजीव बाबाजीचे मजपासी आहे. ते देतो, आणि सौ. कुसाबाईचे देणे शंभर रुपये आहेत. बारावे इनामात सर्वास विभाग दिल्या. त्या प्रागे मलाही विभाग द्यावा. ह्मणोन चिरंजीव महिपतराव आपल्यासी बोलिलात आपण मान्य केले. ऐशियास या उपरी आपणाकडे वाढ्याचा वगैरे लढा आमचा राहिला नाही. मौजे भादे पा॥ सिरवळ व मौजे काळदरी ता॥ निरथडी येथील इनाम समाईक ठेऊन पांच विभाग आपण मजला देत जा, व किल्ले पुरंदर येथील कारखानीसी व मौजे केन कवळे ता॥ खेडेवांगे येथील मुकासा इनाम आहे. ते चिरंजीव दादा कडील त्याजकड ठेवावा. ऐसे सर्वांचे मते ठरले. त्यासी आपणांस संमध नाही. हे फारखत सही बहुतकाय लिहीणें हे विज्ञापना.

सदरहू प्रमाणें ती॥ कैलासवासी गोविंदराव काका व ती॥ राजश्री तात्याची फारखती आहे.

* ही नकल महिपतराव यांचे हातची आहे

याद ऐवज लाऊन द्यावयाचा—

३०० पे॥ चिटकोप येथील सावोऱ्याचा ऐवज
गोविंदराव चिटणीस याजकडे कमा
वीस होती. ते वेळेस पावत होता त्या
प्रो.

३५०० पे॥ जळगांव येथील सरदेशमुखीचा आ-
कार दाहा रु॥ प्रो करावा तो चुकोन
साडेबारा प्रो करून दिल्या. आडीच
रुपये ज्याजती जाले. सबब मोबदला.
दुसरा ऐवज नेमून द्यावा.

६५०० खंड विसाद येथील मोबदला.

३०० मनमुचीस गोदे येथील फत्तेसिंगाकडील
बावगी गावाचे पावते जाले. सबब
मोबदला.

५००० प॥ चिटकोद येथील चौथाई सरंजामात
४०००० च्यालीस हजारस लाऊन दिली
होती. हाली कराराचे यादीत पंचतालीस
धरले आहेत. ते रदबदलीमुळे च्याळीसा
चे च्याळीस करार केले सबब मोबदला.

१५६०००

नंबर ३२.

महिपतराव यासी कलमे सारांशात बळवंतराव मल्हार याणी पंचांचे
पुरसीवरून लिहून दिली. त्याचा उत्तरा सारांशातोन घेतला तो येणेप्रमाणे:-

१ पुरसीस बळवंतराव मल्हारराव चिटणीस सु॥ आब
आशरीन मया तैन व आलफ गोविंदराव चिटणीस याणी

वाटणीची यादी केली आहे. त्या यादीत सरदेशमुखी प्रां
चेऊल येथील हाकाचे उत्पन्न होईल त्या पौ महिपतराव
मोरोबा याचा विभाग जाऊन बाकी राहिले ते चौघांना घ्यावे.
असे कलम लिहिले आहे. त्यास उभयतांचे हिशास काय
दिले ते वडील किंवा धाकटे याचे उत्तर लेहून देणे छ १५
जिल्हेज.

याचे उत्तर महिपतराव मोरोबा याचे कोणी बोलणार
नाहीत. त्याचे बोलणे पढेल, तेव्हां त्यासी उत्तर करणे ते करूं.
तत्रापि आपण पुरसीस घातली त्याचे उत्तर महिपतराव
व मोरोबा यांस देणे ते देऊन समजूत करितो. महिपतराव
व मोरोबा धाकटे भाऊ आहेत.

१ गोविंदराव बाबा याणी प्रांत चेऊल येथील सरदेशमुखीचे
हाकाचे उत्पन्न महिपतराव व मोरोबा याचा विभाग जाऊन
बाकी राहिले ते, चौघांनी घ्यावे असे कलम स्पष्ट लिहिले.
कुरकुंडी, कोलटबी त्यांत लिहीली नाही. तेव्हां शास्त्रार्थ होणे
राहिला आहे की काय पहावे. तेव्हांपासून इनामगांवची वहिवाट
आम्हीच करितो. छ मजकूर हस्ताक्षर व्यंकटेश बानुराव
दि॥ चिटणीस

५ पुरसीस बळवंतराव मल्हार चिटणीस सु॥ आर्बा आशरीन
मयातैन व आलफ कुरकुंडी. कोलटबी प्रांत चेऊल हे गांव
सरदेशमुखीच्या पेटघातील आहेत. त्यास महिपतराव
व मोरोबा यास विभाग दिल्या ह्मणोन उतरात मोघम लिहून
दिले त्यास दोन गांव सध्या आकार धरून हिस्सा दिला.
त्याचे उत्तर लेहून देणे छ १७ जिल्हेज.

नंबर ३३.

श्री

यादी सरकारांत ऐवज घेतला येणेप्रमाणे:-

चिटणीस मजमदार चाळीस चाळीस विठलराव पोतनीस पंधरा हजार
हजार रुपये घेतले. गोविंदरावबाबा घेतले. आत्मांस वळून वेतनाया ऐवज

चिटणवीस याजकडे करार पनास गु॥ सन आर्बा पौ बाकी चवदासे व
हजार यासिवाय ब्राह्मण मंडळी वगैर साल मजकूरच्या दरोबुस्त गांव सुध्दां
सर्वापासुन घेतले तुमचे प्रांतातील ऐवज कापड देखील व इनाम
दरबार वरगी घातली आहे नाही हे जमिनीचा ऐवज दोनसे रु॥ येकूण
समजले नाही. कळलीयावर लेहून पाठवू. साडेतीन हजार पडले त्यांत साडे
येकोणीससे रुपये वस्ता गाहाण ठेऊन
दिल्हे, त्यासी उपाय नाही.

रा॥ छ २२ रमकर बहुत काय लिहीणें हे आसिर्वाद.

नंबर ३४.

श्री.

यादी भाऊपणाची वांटणी सारांशा बार.

- १ सन समान सीतैनात वाटणीची याद गोविंदराव बाबा याणी केली. त्या यादीत प्रांत चेऊल येथील सरदेशमुखीचे हाकाचे उत्पन्न होईल. त्या पै॥ मोरोबा महिपतराव याचा विभाग जाऊन बाकी चौघाने घ्यावे हें मुळीच लिहीले नाही.
- १ सनसमान सीतैनात वाटणीची याद जाली. त्यास त्यासालचे ऐवज एकंदर जमा धरून वाटणीबरहुकूम ऐवज ज्याचे त्याचे त्याचे नांव लिहून धडा घातला. ते यादी बाबुराव दिवाणजीचे हातचे आहेत. त्यांत इनामगांव वतनी ऐवज सरदेशमुखीचा जमा धरून रु॥ २१६२॥॥ पैकीं इनामगांवचे रु॥ ५१६ अलाहिदा मखलासी ह्मणोन वजा करून बाकी १६४६॥.

याची चौभाग विभागले ते.

४११॥=

४११॥=

४११॥=

४११॥=

त्या प्रो वाटणी करून ज्याचे त्याचे नांव वांटणी.

- १ आलाहिदा मखलासी ह्मटली त्यास गोविंदराव बाबा याणी एकंदर जमाधरून भाऊपण्याची वाटणी करावयासी सांगितले. ह्मणोनगोविंदराव बाबानीं सांगितले. असे आवजी वापुजीने यादीवर लिहून यादी केली. ते आवजी बाबाचे हातची

आहे. त्याची नकल आजमासे वतनी ऐवज सन समान सीतैन
मयातैन व आलफ.

२१६२॥ सरदेशमुखी प्रांत चेऊल वरहुकूम हिशव साल
गु॥

१९२॥ नक्त

रुपये-

१५० दुतर्फा पै॥

६॥ चाकर मानें.

३६ इनामगांव.

— — —

१९२॥

१९७० गला भात खंडी.

१२५ भाईन एक तर्फा.

९२॥ दुतर्फा पै॥

१॥ बांधण.

४८ इनाम गांव पै॥

पै॥ वजापरभार

४० महिपतराव

१० आबाजी नारोळकर.

२० मोरोबा व राघोबा.

—

७०

बाकी १९७० दर खंडी रु. १६.

२१६२॥

नंबर ३५

श्री

नकल.

राजमान्य राजश्री बाळाजी प्रधान यासीं आज्ञा केली ऐसीजे:—

रामराव जिवाजी व बापूजी खंडेराव व गोविंद खंडेराव चिटणीवीस यांचे वडिलांनीं राज्याभिवृद्धीस्तव श्रम साहस बहुत केले. हालीही करीत आहेत. याजवरून पूर्वीच्या चिटणिविसास सरंजाम आहे. तो इनाम करून दिल्याच आहे. हाली नवासरंजाम चहू लक्षांचा लावून देण्याविषयीं तुझांस आज्ञा केली आहे. तरी येणें प्रो वसुली महाल व गांव किंळ सुद्धां रु॥

२००००० रामराव जिवाजी.

१००००० बापूजी खंडेराव.

१००००० गोविंद खंडेराव.

४०००००

सदरहू प्रो चहू लक्षांचा सरंजाम लावून देण्याविषयीं स्वामीचें वचन जालें आहे. तरी निवडून लावून देणें जाणिजे. छ ५ माहे रविलावल सुरसब ओर्बेन मयाव आलफ.

न. ३६

श्री

यादी महिपतराव त्रिबक यांची घर पागेची घोडी स्वार २५ पंचवीस यास सरंजाम फत्तेसींग भोसले याचे सरकारांत कामकाज होते ते करून भोसले याजपासून अंतस्थ मेळविले रुपये २१००० एकवीस हजारास ऐवज फत्तेसिंग याचा अंमल प्रांत जुनर वगैरे प्रांती होता. त्या पैकीं नेमून घेऊन सदरहू ऐवजाचा अमल गावगनाचा कैलासवासी नानासाहेब यांस समजाविला. तेव्हां नानासाहेबी सदरहू ऐवज पै॥ रु॥ १४००० चौदा हजारचा गावगनाचा अमल फत्तेसींगा बाबत सरकारांत ठेवून बाकी ऐवज स्वाराचे सरंजामास करार करून दिल्या गावगना पै॥ ७००० रु॥

स्वारास रोजमरा द्यावा त्या ऐवजी नेमून दिले रु॥ ५००

साडेसात हजार याचा मजकूर मा॥ निले याणी सदरहू प्रो सांगितला सबळ
तपशील वार लिहिला असे यासी सरंजाम गावगना पै॥

रु॥ ५४९८॥ ≡ प्रां करहाड पौ गांवगना

२८७८ प्र॥ वाई पौ गांवगनाची मोकास
बाब फत्तेसींग भोसले याजं बा॥ पेशजी निमे
सरकारांत घेतली होती व निमे फत्तेसींग
याजकडे होती ते नानास राऊताचे ऐवजी
फत्तेसींग याणी दिल्ली येकूण दरोबस्त मुकासा
गावगना रु॥ प्रो निमे.

निमे बा॥ झाडा निमे बा॥ याद

मौजे जाब	७८३॥॥.	७८३॥॥.
मौजे न्हाव्ही	४२५	४२५
खूर्द मौजे		
तांदूल वाडी	५०	५०
मौजे नादवावल	६५	६५
मौजे दही गांव	८७॥	८७॥
	१४१११.	१४१११.

नजरे बदल फत्ते
सींग याजकडे
निमे मोकासबाब
होती. त्या पै॥
सरकारांत येत
होते ते रु॥ ५००

१९१११.

१४१११.

३३२२॥.

पै॥ वजा नजरेबाग भोसले याचें निमे मोकास
बाबेचे ऐवजी सरकारांत जमा होत होते ते
रु. ५०० पांचशे हली दरोबस्त मोकासा बाब
जमेस आली. सबब सदरहू बेरजेत वजा केले.
बाकी रु॥ २८२२॥.

किता मौजे न्हाव्ही खुर्द ५५॥.

संमत कोरेगांव पै॥

३.० सरदेश मुखी

२५॥. भाडे पट्टी

५५॥.

२८७८

८३७६॥

तपसील.

७१७०॥॥ मारनिले कडे राऊतास सरंजाम होता ते गावची
बेरीज रु॥

१२०५॥. परभारे गांव मारनिलेनी सांगितले. त्याजवरून
जाब त्यास वजा घातले ते बेरीज रु॥

९०५॥. मौजे न्हाव्ही खुर्द आ॥ कोरेगांव प्रां॥

वाई हा गांव महिपतराव चिटणीस
याजकडे आहे सबब की पेशजी राऊतास
सरंजाम फत्तेसींग भोसले याणी दिव्हे.
ते समयीं मध्यस्तीचे बोलीत चिटणीस
मारनिले होते सबब मौजे मार चिटणी
साकडे रु॥

३०० अहिल्याबाई सिंदी दि॥ हुजरात यास
त्रिंबकराव विश्वनाथ सातारीयास होते
ते समयीं मौजे चिखली ता॥ उमरज
प्रां॥ कराड येथील मोकासा बाबेचा
अंमल देविला सबब.

महिपतराव चिटणीस याचे जाबाब्यास मौजे
मारची सदरहू बेरीज थरली आहे

१२०५॥.

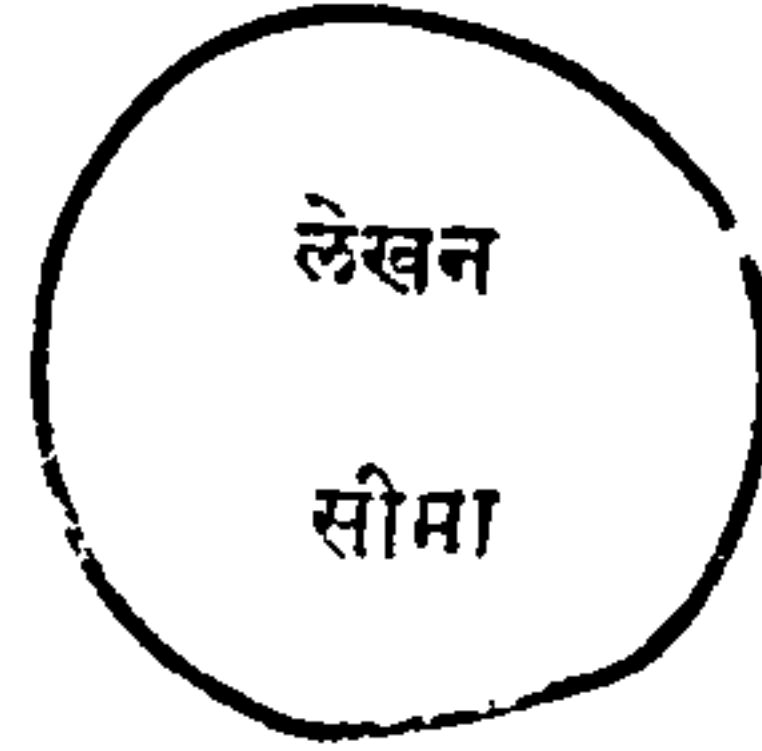
८३७६॥

आठहाजार तीनशे शहात्तर रुपयें सात आणे गावची वेरीज सदरहू प्रमाणें व याज दप्तरी जाबा त्यास लागला असे.

नं. ३७

श्री

राजश्री याविराजीत राजमान्य राजश्री शंकराजी केशव गोसावी यांस
सेवक बाळाजी बाजीराव प्रधान नमस्कार उपरी येथील कुशल जाणोन
स्वकीय कुशल लिहीत जाणे विशेष नाखवाईस फजीरखा गीद॥ राजश्री गोविंद
राघ चिटनिवीस यांचे ज्याहाज राजापूरच्या बंदरी आहे. ते वसईच्या बंदरी
येऊन खरीदी फरोख्ता करिता येतील तर वाजबी जकातीचा हासील घेऊन अमद
रत्फी करू देणें हरयेक विशी जाजती उपद्रव लागो न देणे जाणिजे छ १६
जिल्हेज सुमंतीसा ओर्बन मयाव आलफ

नं २७

श्री

नकल

यादी त्रिंबक महिपतराव चिटणीस सु॥ खमस सैबन मयाव अलफ
चिटणीसी समधे एक साला सरकारांत कर्जपट्टी बा॥ देखील गांव चालत आहेत.
त्या सुधां वेरीज रु॥ ४०००९ एकूण चाळीस हजार एक रु॥ करार केले असत
एका महिनियान भरणा करावा सावकाराची वरात होईल त्याचे येणें प्रा॥ करार
करावे.

छ ११ रा॥ न वैशाख मास.

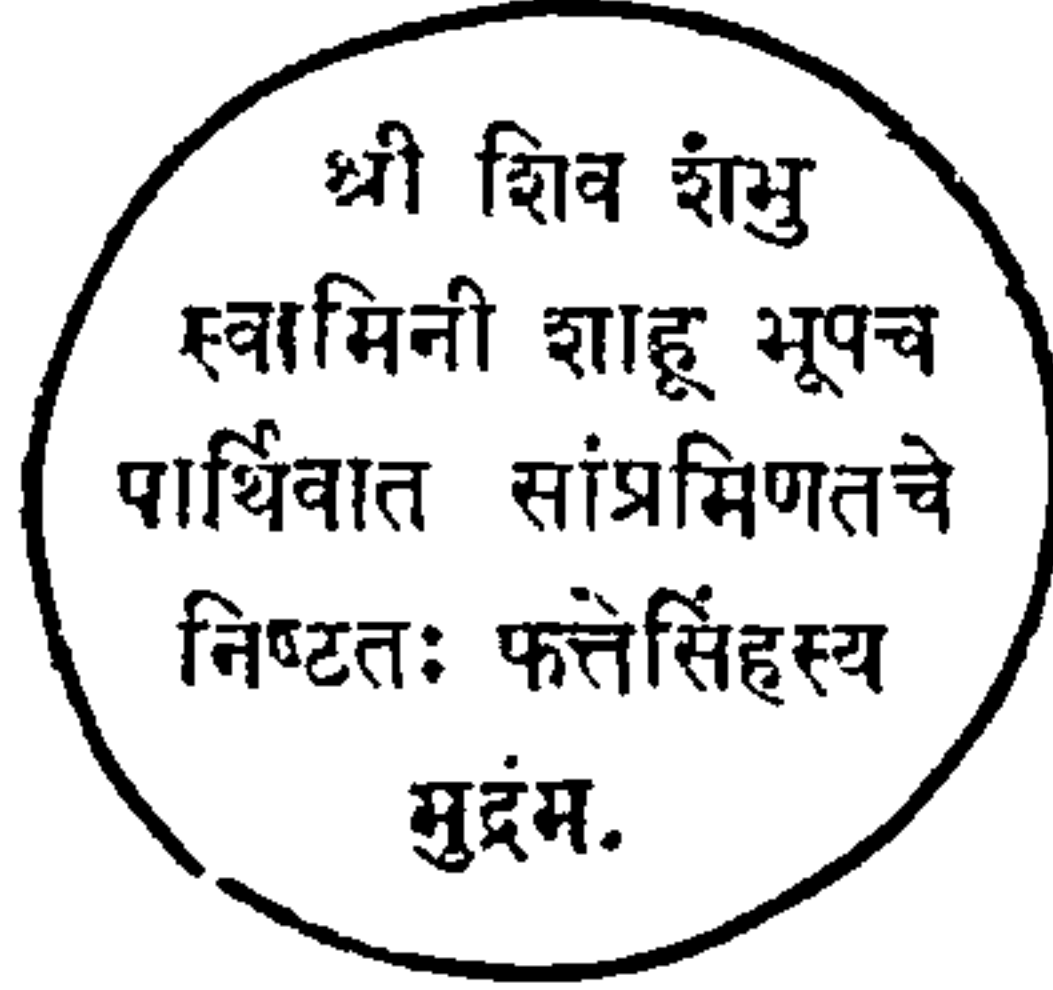
सबासैबनचे साली २००००

इदिदेसुमानीन

३०००

नं० ३८

श्री

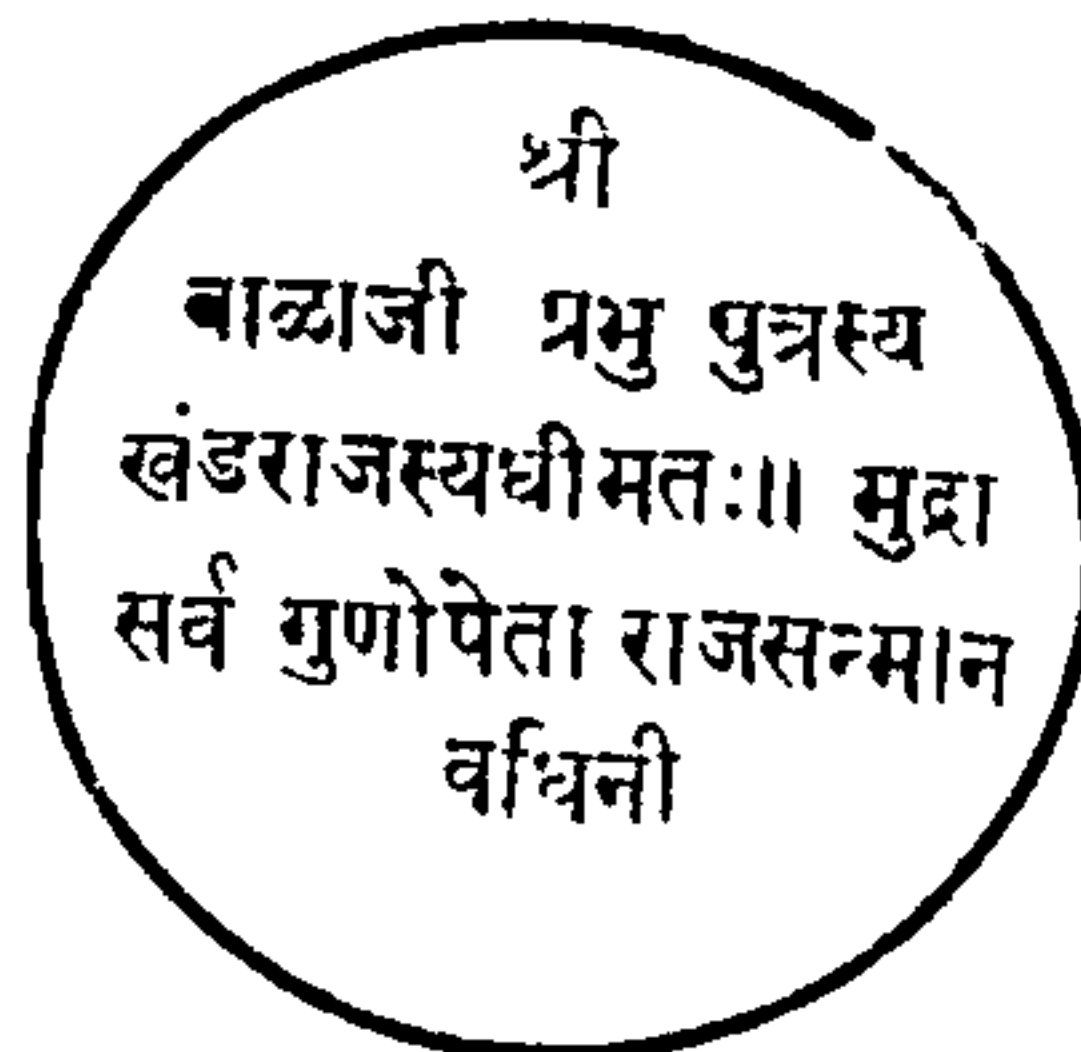

आज्ञापत्र समस्त राजकार्य धुरंधर विश्वास निधि राजमान्ये राजश्री
फत्तेसींग भोसले ता॥ मोकदमानी मौजे गांव ता॥ आष्टी सु॥ आर्बाईन मया
अलफ मौजे पिंडी॥ इसनी पा॥ राजश्री बहिरव खंडेराव चिटणीस यांजकडे
मुकासा आहे. तेणे प्रा॥ करार असे तरी मारनिलेस रुजू राहून मुकास
बावेची आमल सुरळीत देणें जाणिजे छ १७ जमादिलाखर पा॥ हुजूर

न. ३९

श्री

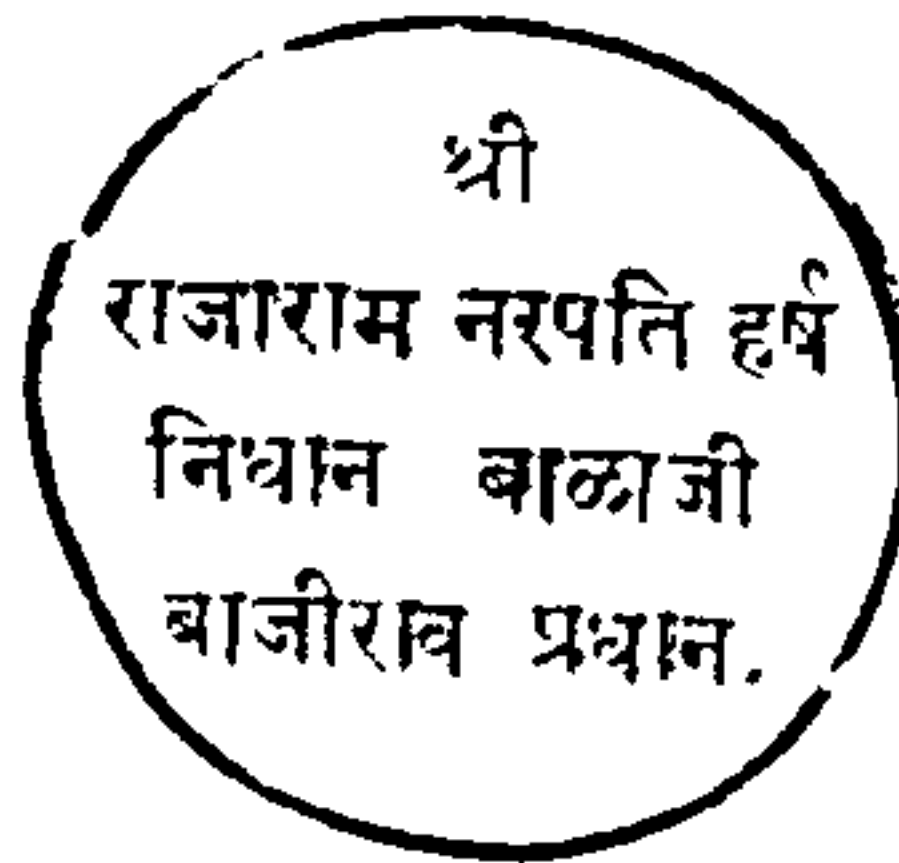
आज्ञापत्र राजश्री बहिरव खंडेराव चिटणीस ता॥ मोकदमानी मौजे
धनेगांव ता॥ अष्टी सुरसनइहिदे खमसेन मयाव अलफ मौजे मजकूरचा सन

अर्बेनचा वसूल राजश्री गोविंद निळकंठ कमाविसदार याजकडे दिव्हा नाहीं झणून हुजूर विदित जाहाले ऐसी यासी वसूल ठेवावयासी प्रयोजन काय ऐसे नादान हाली देखत पत्र सन आर्बेनचा वसूल मशारनिलेचे पदरी घालणे याकामाम— —यांममसाला रु॥ ५ पांच आदा करणे जाणिजे छ १६ माहे रमजान

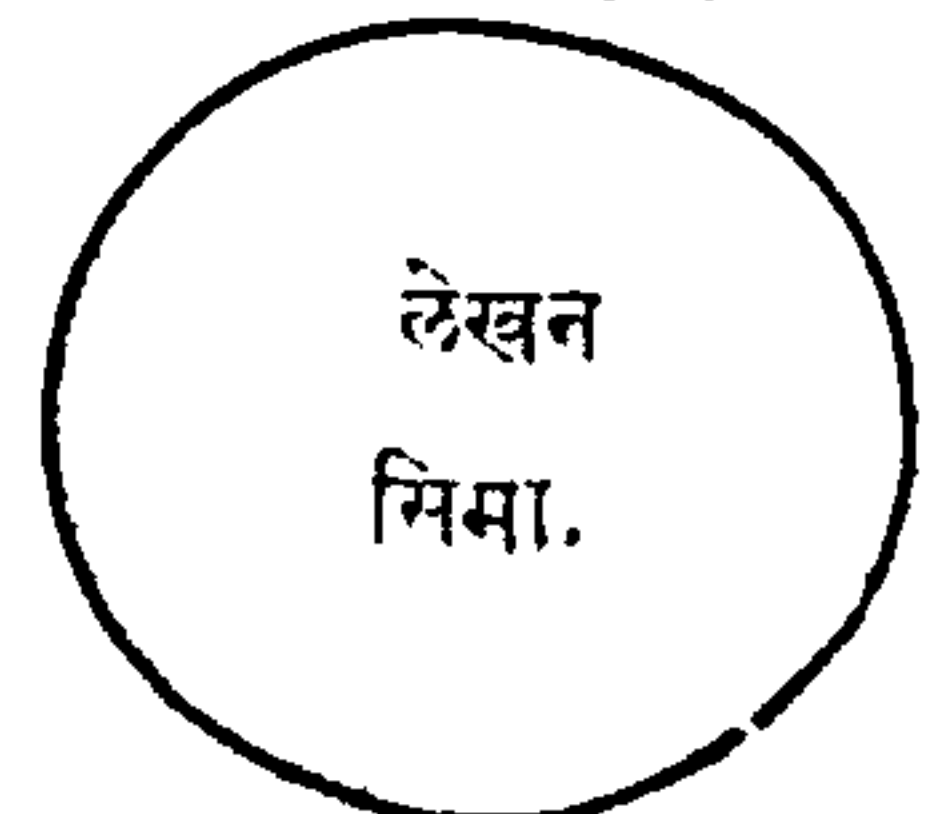

न. ४०

श्री

आज्ञापत्र समस्त राजकार्य धुरंधर विश्वास निधि राजमान्य राजश्री बाळाजी पंडित प्रधान मोकादमानी मौजे धनेगांव ता॥ आष्टी सु॥हिदे ग्वममैन मयाअलफ मौजे मजकूर पंशजी पासून राजश्री बहिरव खंडेराव चिटनिवीस याजकडे मुकासा आहे ऐसीयास सन आर्बेनचा वसूल तुम्ही रा॥ गोविंद निळकंठ कमाविसदार याजकडे दिव्हा नाहीं, झणून हुजूर विदित जाहाले तरी सन आर्बेनचा वसूल तुटक अमेल तो सुदामत प्रमाणे म॥रनिलेकडे सुरलीत पणे देणे, फिरोन बोभाट हुजूर येऊ(न) देणे जाणिजे छ १९ रमजान पा॥ हुजूर

न. ४१.

श्री

श्री शिव शंभु
स्वामिनि शाहु भूपेच
पार्थिवो त्तमें ॥ परिणतचे
तोवृत्ते: फत्तेमिहस्य
मुद्रय.

आज्ञापत्र समस्त राजकार्य धुरंधर विश्वास निधि राजमान्य राजश्री फत्तेसिंग भोसले ता॥ मोकदमानी मौजे धणेगांव ता॥ आष्टी सु॥ सबा मल्ला सीनमया अलफ मौजे मजकूर पेशजी राजश्री बहिरव खंडेराव चिटनीविस दि॥ श्वारी याजकडे मुकासा आहे तणे प्रा॥ करार असे तरी मारनिले कडील कमाविसदारास रुजुराहांन मुकासबाहेचा आमल सुरलीत देणे जाणिजे छ २५ जमादिलावल पा॥ हुजूर

लेखन

निधि सुद्र.

न. ४२.

श्री

श्री शिव शंभु
स्वामिनि शाहु भूपेच
पार्थिवो त्तमें ॥ परिणतचे
तोवृत्ते: फत्तेमिहस्य
मुद्रय.

आज्ञापत्र समस्त राजकार्य धुरंधर विश्वामनिधी राजमान्य राजश्री फत्तेसिंग भोसले ता॥ मोकादमानी मौजे धणे गांव ता॥ आष्टी सु॥ इहीदे खमसेन मया आलफ मौजे मजकूर पेशजी पासून राजश्री बहिरव खंडेराव चिटनीविस याजकडे मुकासा दिल्ला आहे. तेणें प्रमाणें करार असे. ऐसियाम मारनिलेनी सन आर्बाची गोविंद निळकंठ यांस कमाविस सांगितली होती. त्यास मुकास बावेच एक रुपया दिल्ला नाही. ह्मणोन हुजूर विदित जाहाले. त्यावरून हे आज्ञापत्र

सादर केले तरी सन आर्बाचा वसूल अद्याप न यावयास प्रयोजन काये. ऐसे गोष्टीने मुलादिजा होणार नाही. याउपरी आज्ञापत्र देखत आर्बाचा वसूल याजसी मारनिलेकडे देणें जाणिजे छ २५ रमजान पा॥ हुजूर वार सुरुसुद्र वार

नं. ४३

श्री

शेवेसी सदाशिव रघुनाथ कृतानेक सा॥ नमस्कार विज्ञापना ता॥ छ १३ रा॥कर मुक्काम तासगांव येथें सेवकाचे वर्तमान यथास्थित असे विशेष सांवत वाडीकर यांजकडिल काम कराराप्रमाणें करविरकराकडून निर्गमांत नयेत. असे स्वामीस समजोन राजश्री परशरामपंत भाऊ यांसी मोहिम कर ++ ची सांगितली त्यावरून याची तयारी होत आहे, तो दरम्यान करवीर करानीं रा॥ आपाजी भगवंत यांस राजश्री पाटील बाबाकडे पाठवून, त्याजकडील आबा चिटणीस व बाजीबा मोदी व नारायणराव जिवाजी व नारायणराव घोरपडे व आत्माराम नाईक वांकडे यांचें वियमानें साठ हजार रुपये अंतस्थ करार करून सांवताकडून तोफा () वसूल व भाऊकडील तोफखानें संबंधी वगैरे मसलतीचा खर्च एकूण तीन कलमाचा उपसर्ग न लागता सांवताचा प्रांत सांवताचे हवाली करून त्याची पावती आणून दिल्यावर पंधरा हजार रुपयाचा सरंजाम आबा चिटणीस यांस यावयाचा करार करून राज () ची कामे भाऊकडील करून यावयाविसीं पाटील बाबाची भीड सरकारांत घालून त्याजकरवी कामें करून घ्यावी, आणि भाऊ मोहीम करतात. त्यास त्याणीं मोहिम करू नये, असी नानाची चिट्ठी घेऊन पाठवावी. याप्रमाणें परस्परें तेथें बोलणें होऊन त्याजकडील खिजमतगार देवजी रोकडा व पत्रे करवीरकरांस प्रांत देणें विसी व सांवतास प्रांत घेऊन पावती देणेंविसीं, पाटीलबाबाकडील सदरहू मुछ-दियांची पत्रे आणून मशारनिव्हेनी करविराकडून सोडचिठ्या व हुजुरे घेऊन सांवताकडे गेले त्यास वर्तमान सांगोन पत्रे दिली आणि प्रांत व ठाणीं

हवाली करून घ्यावी आणि पावती द्यावी. असे ह्मणत असतां त्याणीं सरकार व पाटीलबाबा व भाऊ यांचे आज्ञेविरहित किले ठाणीं व प्रांत कसा घ्यावा, असा विचार करोन उत्तर यांस सांगितले, परंतु याचा आग्रह ठाणी हवाली करणे विसीं पडला. तेव्हां देवजी नारायण, बाजीबा मोदी यांचे बंधु, याणी आपले हवाली किले भरतगड व निवती वगैरे घाटा खालील मुलुक करून घेतला. ह्मणोन वर्तमान कळले. सत्य मिथ्या नकळे. आबा चिटणीस व बाबाजी मोदी व नारायणराव जिवाजी बक्षी यांची पत्रे आपाजी भगवंत मांवंत यांस आली होती. त्याच्या नकला स्वामीस आवलोकन व्हाव्या. करितां सेवेसी पा॥ आहेत. सांप्रत माहाराज व बाजोराव चिटणीस व आबाजीराम बळवंतराव यांचे बंधु व दिनकरपंत बच्याजीपंतांचे बंधू याणां शेवकाग रोजमरे व पोटगी मिळोन सातआठसें रुपयांचे पंचात आणून सांगितले कीं श्रीमंतांची मांवताकडील प्रांताच्या मोडचिठ्या भाऊकडे पाठवून इकडील मसलत त्यांस सांगितली. त्या पक्षी श्रीमंताकडील आज तुटले? तेव्हां तुमचे ग्हावयाचे प्रयोजन नाही. राहाणार तर राहा. जाणार तर जा. खर्चास मिळत नाही. तुमचा पैका जो देणें आहे. तो एकंदरांतच काय होणें तें होईल याप्रमाणें सांगितलें. तो मजकूर भाऊस लिहिला. त्याचे उत्तर आलें कीं ते सुरळीतपणें एकावयाचे नव्हत. त्याचीही खातरजमा लौकरच होईल. तुम्हीं निघोन येणें ह्मणोन लिहीले. ते पत्र राजश्री सुध्या मर्वांस दाखऊन स्वामीच्या पुण्यें करून सर्वांचे निरोप घेऊन तासगांवास आलो. भाऊ याजपासी आहे. करविर करांकडून रोजमरे व पोटगीचा ऐवज येणे त्यांस त्याजकडील बच्याजीपंत बळवंतराव यांस ताकीद होऊन कराराप्रमाणें फडशाकरून यावयाची आज्ञा झाली पाहिजे. करवारी असतां वाण्याची उचापत पावणे तीनसें तीनसें पर्यंत झाली त्याचा तगादा त्यां समयां लागला. तेव्हां एका ग्रहस्थाय दरम्यान देऊन वाइदा मुदत करून येथें निघोन आलों तेथून निघतांना वाण्यानें आडऊन पदरी धरावें सरकारचा, सेवकाचा, वदनक्ष व्हावा, आपण तमामा पाहावा. या प्रौं करवीरकर याणीं कलें होतें. परंतु स्वामीच्या पुण्येंकरून कर्सा तोड काढून निघोन आलों. परंतु ज्यास दरम्यान दिलें. त्याचा वंशव्याचा ऐवज त्याजकडून येणें तो उगऊन देविणार स्वामी समर्थ आहेत. करवीरकर यांचे कृतिचा आर्थ आपाजी भगवंत याच्या बोलण्याचा आशय समजोन सेवेसी लिहीला आहे. सत्य मिथ्य नकळे. सदरहू मजकूर पाटील बाबाकडील गा॥ रामजी पाटील यांसी

स्वामबलेंतील तरी त्यांस हा मजकूर समजला आहे परंतु त्यांचे वस्तु बक्षी व मोदी व चिटणीस यांसी बसून बोलोन त्याची नालस्ती बावासी बोलवत नाहीं आर्थी स्वामीनीच बावांसी समक्ष बोलोन बंदोबस्त व्हावा शेवेमी श्रुत होय + + +

न० ४३

श्री

नकल

राज्यश्री गोविंदराव चिटणवीस गोमावी यांसी

२१, सकल गुणालकरण अखंडित लक्ष्मी आलंकृत राजमान्य स्ने॥
दमाजीराव गाईकवाड सेनाखासखेल रामराम विनंती उपरी येथील कुशल ता॥
छ ११ रमजान पावतो मुकाम नवसरी येथे जाणोन स्वकीय कुशल लेखन करीत
असले पाहिजे विशेष—आपणाकडून पत्र येऊन श्रुत जाले. रावसाहेब आपण
आमचे विसी श्रीमंतछत्रपती जवळ बहुत श्रम करून महाराज वर्तमान असतां
आमची रवनगी गुजराथ प्रांती आपण केली ह्याणून आलों. मागे माहाराज
कैलासवासी जाले. चिरंजीव राजेश्री फत्तेसींगराव व मानाजीराव व गोविंदराव
यांस आपले घरी ठेऊन बगदास्त करून सर्व प्रकारे सांभाळ केला, आणि
मरकारचे दण्याचा हवाला घेतला प्रतिबंधापासून मुक्त करविले. ते रुपये
आपल्यास पाठविण्याविमी चिरंजिवाकडून लिहून आले त्यासी तजवीज करून
पाठविण्यांत येतीलच. रावसाहेब चिरंजिवास मोकळे केले. हा उपकार विमरणार
नाहीं. आपली चिटणीसीची आमामी मरदारी बराबर वस्रे आपले चिरंजीवांचे
नावे करून घेतली. त्याची पैनात मालीना रु॥ २५००० घरबैटे माल दरमाल
पावते होतील, आणि आपलेकडे कारकून दरखांच कामावर येईल, त्याम
माल दरमाल रु॥ ५००० व पनाम घोडी पागेची त्याम वेतन माल दरमाल
रु॥ २१००० येकूण सालिना रु॥ ५१००० देत जाऊं. या शिवाय * *
फरमासजी होईल, त्याम अंतर होणार नाही. यासी श्री कुळस्वामीची शफत
असे. आपण मुलाचा सांभाळ करिता. आमचे सरदारीची चिंता आपल्याम
आपली जाणून तेथील बंदोबस्त ठेऊन वरचेवरी पत्री सांभाळीत जावे. विस्तार
काय लिहूं बहुत काय लिहीणें. लोभ कीजे हे विनंती.

मोतब.

नं० ४४

श्री

नकल

राजमान्य राजश्री जिवाजी खंडेराव चिटणीस यासी आज्ञा केली एसिजे. तुम्ही विनंती केली की पूर्वी कैलासवासी महाराज याजपासी आपले वडिलानी सेवा एक निष्ठेनी केली. त्याजवरून कृपळ होऊन स्वामिनी संपूर्ण राज्यांतील सरकारकून व सरदार व किल्ले कोट व ठाणी व जंजिरे येथील चिटणीशा व कारखानिशा व जमानिशा हे तिन्ही धंदे वंशपरंपरेने करार करून देऊन शफत पूर्वक वचन दिले. त्याप्रमाणे चालत आहेत व महाराजासही आवगत आहे. त्याज प्रॉ येविसी स्वामीचे अभय पत्र असावे, त्याजवरून पूर्वी पासून तुमचे वडिलांनी सेवा बहुत केली व कैलासवासी महाराजांनी शफत पूर्वक सदरहू तिन्ही धंदे वंशपरंपरेने दिले ते करार असेत. तरी सेवा तिन्ही धंद्याची करीत जाणे जाणिजे छ १ जिल्हेज सुरसन अर्बामलासीव ३० मीन. महाराजांचे स्वदस्तूर कैलासवासी महाराज तुमच्या वडिलांची स्वामीच्या व राजाच्या कन्याणासाठी केली बहुत सेवा याजवरून संतोष होऊन स्वामीच्या राज्यांतील सरदारी कारकूनी. किल्ले, कोट जंजिरे, ठाणी याची चिटणीशी व कारखानिशी व जमिनीशी वंशपरंपरेने करार करून देऊन स्वामीच्या वंशाचा असेल तो चालवील. अशी आण शफथ केली आहे. त्या प्रॉ तिन्ही धंदे करार आहेत. सेवा करणे बहुत काय लिहीणे.

नं० ४५

नकल

श्रीआंबाबाई

प्रतिनिधीकडील पत्र

यादी निमवत राजश्री रामराव जिवाजी चिटणीस सु॥ तिसातीसेन मया आलफ संपूर्ण राज्यांतील चिटणीसी श्रीमंत थोरले माहाराज छत्रपती स्वामी याणी वंशपरंपरेने सरदार सरकारकून आष्टप्रधान सु॥ शफत पुरःसर पत्रे करार करून देऊन चालविले. त्या प्रॉ हुजूर व सर्वांठाई चालत आहे. आपणाकडे पूर्वी कारकून लिहीण्याम होते. व आलिकडे कैलासवामी पंत्यांनी ही कारकूनाचे नावे पत्र दिले आहे. त्यास हाली एक खाशाम जवळ ठेऊन दरख चालविला पाहिजे.

खाशाचा बंदोबस्त

कारकून लिहिण्याचे कामास लागतील त्याचा.

कैलासवासी **महाराज शाहूराजे** यांनी हातरोखा स्वदस्तुरचा कुल राज्यातील चिटणीसी वगैरे वतनी तीन रोजगार तुम्हांकडे लाऊन दिले. तोच बदजीनस आणून दाखविला. त्या अन्वये इकडील चिटणिसीचे कामकाज तुम्हांकडे चालावे, परंतु पेशजी शेणवी याजकडे वहीवाट होती. हाली या पत्रा प्रमाणे तुमचे हातून सेवा घेण्याची येणे प्रमाणे करार.

छ २. रमजान सन तीसा तिसैन
माघमास सु॥ पूर्णे.

पूर्वी पागा चाकरीस होती. त्यास गांव
ऐवज लाऊन बंदोबस्त करून दिला
होता. त्याप्रमाणे करून दिला पाहिजे.
तुमचे चालविणे अवशक पक्षी सोईने
होणे ने होईल येणे प्रमाणे करार.

न. ४६.

श्री

नकल

करवीराकडील प्रकर्ण

श्री यासह चिरजीव विजईभव राजश्री संभाजी राज यांसी प्रती शाहूराजे कृतानेक आमिर्वाद उपरी आपला व आमचा तहनामा जाहला. त्यापासोन वारणे पलिकडील आपले राज्यांत राजश्री **जिजाजी खंडेराव चिटणीसी** याजकडील धंदे व वेतन चालवावयास आपण मशय धरितात. हे उचित नाही. याच्या वडिलांनी या राज्यांत आपल्या अभिष्टास्तव जीवाभ्यास श्रम सहास पूर्वी पासोन बहुत करून सेवा निष्टेनी केली. त्याजवरून कैलासवासी थोरले **महाराज** याणी याचे वडिलावर कृपाळू होऊन आपले व आपल्या राज्यातील सरदार व सरकार कून व किल्ले कोटे व ठाणी व जंजिरे येथील चिटणीसी व कारखानिसी व जमिनिशी हे तिन्ही धंदे यांस वंशपरंपरेने चालवण्या विसी शफत पुरस्कर करार करून दिले, ते तुम्हीं आम्हीं चालवावे हे विदीत आहे. याजकरितां म॥ निल्ले याजकडिल सदरहू धंद्यावर कारकून ठेविल आहेत. व ठेवतील. नवीन स्थळे संपादन होतील. याजवरी ठेवतील. त्याजपासोन सेवा घेवोन चालवीत जावे. व यासी प्रांत पन्हाळा येथील नाडगौडिचे वतन दरोबस्त करून दिले आहे त्यास वारणे पलिकडी कर्त्याती आहेत. तेथील नाडगौडीचे वतन मारनिल्लेकडे वंशपरंपरेने सूरळीत चालविले पाहिजे. छ १५ जिलकाद सु॥ इसने सलासीन मया आलफ. वडिलांनी शफत केली आहे. याजवरून तीन धंदे चालवाल. आसिरवाद. (हास्त अक्षर महाराजाचे हातचे)

न. ४७

श्री

नकल

राजमान्य राजश्री गोविंद खंडेराव चिटणीवीस यांस श्रीमंत माहाराज मातोश्री जिजाबाई साहेब आज्ञा केली ऐसिजे--सु॥ इसने सितान मया आलफ तुम्हीं विनंती पत्र पाठविलें प्रविष्ट होऊन लेखनार्थ श्रवण झाला. तुम्हीं पुरातन सेवक. या राज्याचे कल्याण व्हावें यावीच्यारे तुम्हीं एकनिष्ठपणें सेवा करित आला आहा. पुढेंहि तुमचे हातून सेवा घ्यावी. हे साहेबास परम आवश्यक येविसींची साविस्तर आज्ञा राजश्री खंडेराव गोविंद पारमनीस यासी केली आहे. आज्ञे प्रमाणें लिहीतील त्यावरून कळो येईल. सेवाकरून कृपेस पात्रहोणें आपणाकडे आहे. येविसींची मविस्तर आज्ञा राजश्री कुसाजी जनार्दन यासी केली आहे. ते सांगतील. त्याजवरून कळेल. आपण दुस्त पाठविला तो प्रविष्ट झाला. जाणिजे छ ४ जिलकाद बहुत काय लिहीणें. मोर्तव पो छ ११ जिलकाद जेष्ट

वार.

मसइमने सीतन

न. ४८

श्री

नकल

श्री यासह चिरंजीव राजमान्य राजश्री संभाजी राजे यामी प्रति शाहूराजे आमिरवाद उपरी येथील कुशल जाणून स्वकीय कुशल लिहीत जाणें वी० राजश्री जिजाजी खंडेराव चिटणीवीस याणीं विनंति केली कीं, पूर्वीं आपले वडिलांनीं स्वामी मेवा बहुत निष्ठेनें केली. त्याजवरून. माहाराजानें कृपाळू होऊन संपूर्ण राज्यातील मरकारकून व सरदार व किलकोट व जंजिरे येथील चिटणीशा व कारखानिशा व जमेनिशा हे तिन्ही धंदे वंशपरंपरेनें करार करून दिले आहेत. याच प्रमाणें चालत आहेत. व स्वामीनी प्रांत पन्हाळा येथील नाडगौडिचें वतन रूकन दिले. त्यांस सांप्रत दोन्ही राज्यांतील तह झाल्यामुळे वारणे पलीकडील पन्हाळा प्रांताची नाडगौडीस दिक्त पडली आहे व एकदोन गांव राजपत्री चालत नाहीत व तिन्ही धंदे पूर्वीं पासून चालतात त्याजप्रमाणें सुरळीत चालावें येविसीं एकदोन पत्रे नेली असतां चालत नाही त्याजवरून हे पत्र लिहीले असे. तर तीन्ही धंदे व नाडगौडी पेशजी प्रमाणें चालते करावे. तुम्हांस एकदोन वेळा

चिटनिशींच्या धंध्या वि॥ लिहीलें असतां सुरळीत केलं नाहीं. हे ऊचित नसे. याच्या वडिलांनीं कैलासवासी ती॥ महाराजापासी सेवा गोव्यास बहुत केली. तेव्हां बहुत संतोष होऊन शफत करून राज्यांतील तीन धंदे वंशपरंपरेनें दिले व चंदिवर संकट पडले, तेव्हां जिवा श्रम करून काढून आणिले. तेव्हां केली तर हे तुम्हीं जानत आहा. तर सुरळीत तीन धंदे याजकडे चालवावे. व वारणे पलिकडील ही नाडगौडी याची याकडे चालवावी. हे आसिर्वाद.

न. ४९

श्री

नकल.

राजश्री याविराजीत राजमान्य राजश्री परशराम रामचंद्र स्वामी गोसावी यामी

पोष्य माधवराव बह्माळ प्रधान नमस्कार विनंती उपरी येथील कुशल जाणून स्वकीय लिहीणें वि० ठाणे तासगांव येथील चिटणीसी राजश्री रामराव जिवाजी चिटणीसीस दि॥ हुजूरत याजकडे पेशजी पासून चालत आहे. मारनिव्हेचे तर्फेनें चिटणीसीचे कामावर येसाजी खंडेराव आहेत. त्यास वेतन रुपये दीडशे व जमीन बिघे तीस आहे. त्याप्रमाणें करार असे तरी तुम्हीं याचे हाते ठाणे मजकूरचे चिटणीसीचे कामकाज घेऊन सदरहू रुपये वेतन व जमीन सुदामत चालत आल्याप्रमाणें सुरळीत चालवणें जाणिजे. छ २५ रमजान मुहमन इहिदेमबैन मयाव आलफ बहुत काय लिहीणें हे विनंती.

न. ५०

श्री

नकल.

राजश्री रामचंद्र जिवाजी चिटणीसीस गोसावी यामी.

६९ सकल गुणालंकरण अखंडित लक्ष्मी आलंकृत राजमान्य प्रति उमाबाई दाभाडी विनंती उपरी येथील कुशल जाणून स्वकीय लिहीणें. या नंतर कैलासवासी जिवाजी खंडेराव यास वर्षासन रुपये ३००० तीन हजार हांत. सांप्रत तुम्हांस यावयोचे करार करून हे पत्र दिल्ले असे. सदरहू तीन हजार रुपये सालोसाल प्रविष्ट करू यांस अंतर करणार नाहीं. ऐवजाची नेमणूक राजश्री दमाजी गायकवाड याजकड सुरत गुजराथचे ऐवजी देविला असे. बहुतकाय लिहीणें छ. १ सावान मु॥ खंम्मास आरबैन मया आलफ.

न. ११

श्री

नकल.

राजश्री गाविंद राऊ चिटणीवीस गोसावी यांसी

६१ श्रीसकल गुणालंकरण अखंडित लक्ष्मी अलंकृत राजमान्य श्री
दमाजी गायकवाड समशेर बहादूर रामराम विनंती उपरी येथील कुशल जाणोन
स्वकीय लिहीत गेलें पाहिजे. विशेष. आम्ही तुम्हांस महाद खर्च दरमाल रुपये
२५००० पंचविस हजार निर्दोश पाठवीत जाऊं.

बी॥

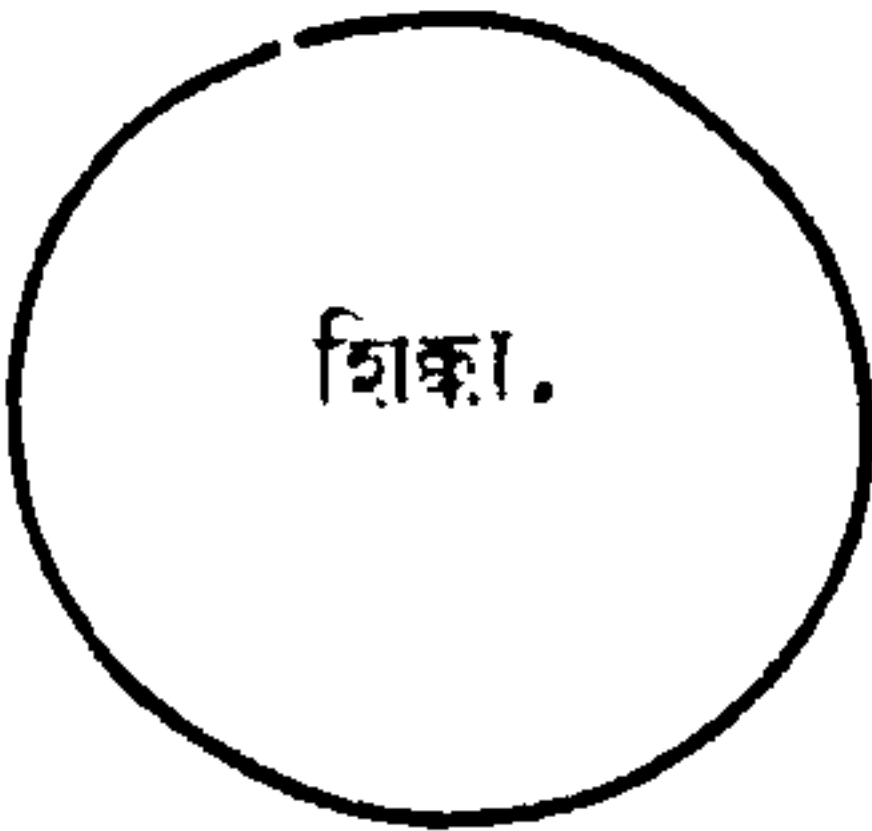
२०००० महादखर्च ग्वासगत रुपयें.

५००० तुम्हीं आपला भाऊवंद अथवा चिरंजिव आह्माजवळ ठेविला त्यास
दरमाल.

२५०००

(स)दरहू प्रमाणें निर्दोश पाठवित जाऊन याजखेरीज तुम्हीं आह्मांसी
कांहीं विशेषात्कारे न बोलावे. आणि आमचे कामाकाजा मनोभावे करीत जावे.
नवेजुने कामकाज पडत जाईल. ते तुमचे जिम्मा असो. सदरहू ऐवज शके
१६११ पासून पाठवीत जाऊं. शके १६७० प्रभवनाम संवत्सेर. माहे पौश वा ११
सुरसन तीमा अर्बन मया अलफ माहे मारंम छ २५ रोज हे वि:

वार मोर्तब.

१६११
१६७०

नं. १२

श्री आंवाबाई प्र॥

नवल

यादी निसवत चिटणीवीस सु॥ तीसा तिसैन मया अलफ कारकूनी
माहालानी हाय व गांव गन्ना नेमणूक.

उत्तम

- ७५ पौ विजापूर
- ७५ पौ बागेवाडी
- ६० पौ गोटे
- ६० पौ कासैगांव
- ३० को आठपाडी
- ३० को नाझरे
- ५० पौ मेवली
- ७५ पौ बिनाका
- ४० मरदेशमुखी प्रो कडेवलीत
- ४० वावती जालनपूर वगैरे

माहाल २७॥

- १५ सोलापूर आहीरवाडी वगैरे
- मोकासी गांव सु॥
- १० इखडी बैरती बासुर
- ३० नाडगौडी परगणे मिरज
- १० नाडगौडी परगणे सांगली
- धनगर महाला

६००

कनिष्ठ

- ४० ठाणे खानापूर
- २५ त॥ कुडाळ मेंढ
- १५ तर्फ गुणवतगडत॥मरळी
- फुटगांव

मध्यम.

- ४० सुभाप्रांत वाई
- ४० सुभा प्रांत कराड
- ४० तापो कोळे वारुण
- ४० को वांगी व भाळवणी
- ५० सुभाप्रांत जाणुकिल्ले सुद्धां
- २५ सुभा सातारा.
- ४० को निममोड माटणी.
- २५ को आऊंध
- सुभात महितगड
- ५५ खानगी गांव प्रांत खटाव

- ४० सुभाप्रांत खटाव.
- २५ तर्फ विरवाडी.
- ७५ तर्फ वसंतगड खाजगी सु॥
- त॥ खासगी
- त॥ किनई
- ४ मौजे भंडारा कोठे वनिमर गीस

४९५

किंछ

- २० मल्लीद्रगड
- १५ सदासिवगड
- ० व्याघगड
- ४० वर्धनगड
- ४० महिमानगड

१५ जवळ प्रा॥ सागोले
 १५ मौजे राजापूर प्रांत
 १५ प्रा॥बनवाडीमांलाचा
 पैकीं देहे.

० वारुगड
 १५ भूषणगड
 ० मंगळगड

१३०

सरंजामी

४० हुजूर खानगीचे गांव नि॥
 वामनराव
 २५ खासगी गांव नि॥ मारो
 अनंत

५० राजाराम खंडेराव
 ३०० मुतालीक
 १५० वाघ मारे

१५ नि॥ कृष्णराव जगन्नाथ
 १० मौजे पाडळी व खरोड
 नि॥ बाजी रघूनाथ
 ० मौजे वारगांव नि॥
 भगवंतराव आपाजी
 १० मौजे कडवई
 १० मौजे पावस ता॥ रत्नागिरी
 ० मौजे कालगांव करंगुली
 व धामणी
 ० मौजे सुली व टाकळे प्रा॥वाई
 ० मौजे दिगंची
 ० मौजे दिगंची
 ० मौजे आठपाड

१५० पोळ
 १५० निर्बाळकर खमळूलकर
 भाळवणी
 १५० धाडगे
 मलवडी
 बुध
 ५० मसवड माने
 १० गुडदळ भाजेली
 वाघमारे.
 ५० नादवळ हाडकर मौजे
 चोरे तो उंबाळ.
 ० पवार मौजे चितळी
 ० मौजे वडमांव माधवराव
 मुंडे.

० मौजे पानीव
 २५ पा॥ येलापूर ठाणेमसूर
 ३० मौजे संतभोड रव्हीपा॥
 कालाळूर तिनार्ईबाबती
 ० बोरगांव येलापूर

४० आनंदराव महादेव
 ५० खुलकर को घिरडी
 ४० काटे
 ४० वकील खंडो कृष्ण
 १० कोलढाणकर.

२९५

नकती माहालानीहाय
 प्रो कराड

१०४०.

दहाशेचाळीस.

को विजापूर
प्रो गोठे
मायणी
वागी भाळवणी

७५

६००
४९५
१९५
१३० किळहाय
१०४० मर्जामी
७५ जकाती

२८३५

येकूण नेमणूकी आठाविसशे पसतीस शिवाय पत्राची मिळेल ती इनाम पत्र व ताकीदपत्र वगैरे मिळून अजमासे जे मिळेल ते घ्यावे. येणें प्रमाणें येकूण सदरहू शन्याचे अनवये नेमणूकी आठाविसशे पसतीस शिवाय पत्र वगैरे मिळेल ती घ्यावी येणें प्रमाणें देणे.

छ १ मोहरम मयातैन
जेष्ठ मुकाम पुणे.

न. ५३

श्री

नक़ल

गायकवाड प्रकर्ण

ही चिटी रावजी आपाजी
यांचे हातची

रावजीची विज्ञापना चिटणीशी दरक संबंधे तुरत वर्षासन तीन हजार सेना खासखेल याजकडील दरसाल पावत जाईल. पुढे साईने सारे पावेल. हे विज्ञापना.

पौ छ २५ रजबसन आर्ब
ती सैनमयात आलफ

ऐतिहासिक-जुने-लेख.

पुस्तक १ लें

याजवरील अभिप्रायः—

(रामकृष्ण बळवंत चिटणीस, इनामदार वडगांव जि. सातारा)

श्रीह्यालसाकांतप्रसन्न

सातारा

६।८।१५

सप्रेम कृतानेक सी. सा न. वि विशेष.

आपण चिटणीस घराण्याचे संक्षिप्त माहितीची हस्तलिखित प्रत सातारा येथील लोकांचे माहितीकरिता पाठविलीत ती पोहचली व आपले तदनंतर आलेले पत्रही पावले. येथील पुष्कळशा मंडळींनी व मी स्वतः ती अतिशय प्रेमाने वाचली. सदरची माहिती आपण अतिशय परिश्रम करून मिळविलीत याजबद्दल बिलकूल संशय नाही. सदरची माहिती छापून काढून प्रसिद्ध करून आपण ज्ञातींतील लहान थोर मंडळींवर अतिशय उपकार करित आहां, ही गोष्ट कोणीहि केव्हांहि नाकबूल करणार नाही. हल्लींचा आपला प्रयत्न फार स्तुत्य असून इकडील ज्ञात्यभिमानांनी लोकांस फार आनंद वाटत असून सर्व लोक एकमताने आपली प्रशंसा करीत आहेत. हल्लींचे प्रकारची कल्पना आपले मनांत प्रथमच येऊन आपण अंगिकृत केलेले कार्यास पूर्ण पणे यशस्वी व्हावे, अशी सर्वत्रांची मनापासून उत्कट इच्छा आहे. आपल्या प्रती छापून तयार झाल्यानंतर इकडे कळविल्यास पुष्कळ गृहस्थ आत्मस्फूर्तीने तिचा स्वीकार करतील अशी खात्री आहे. आपण हस्तलिखित प्रत इकडे पाठऊन आपले प्रयत्नाची दिशा आम्हांस कळविलीत, याजबद्दल मी आपला फार फार आभारी आहे. कळावे लोभाची वृद्धि होत असावी हे विनंती.

आ. हितेच्छु

रामकृष्ण बळवंत चिटणीस.

रायवहादूर बालकृष्ण आत्माराम गुप्ते.

एफ. झेड. एम् एम. आर. एम्. ए.

Belvedere,

P. O. Alipore

Calcutta

4-11-15

श्री

विनंति विशेष. आपलें कार्ड पोचलें व चिटणीस घराण्याची संक्षिप्त माहिती या पुस्तकाची एक प्रत दाखल झाली.

जुने ऐतिहासिक लेख आपण प्रसिद्ध करीत अहां हें आपल्यास मोठें भूषण आहे. पूर्वापार कारकूनी धंदा करणाऱ्या जातींत आणखी एक कारकून वच्चा निर्माण झाला हें पाहून मनास फार आनंद होतो. आपल्या पुस्तकाला मोल नाही. हे अमोघ्य लेख माझ्या दृष्टीस पडले हे मी आपलें मोठें भाग्य समजतो. आपल्यास यश प्राप्त व्हावे व आपण लिहून काढून प्रसिद्ध करीत असलेल्या ग्रंथांस आश्रय मिळावा अशी माझी परमेश्वराजवळ मागणी आहे. आजरोजीं मनिआर्डर पाठवित आहं तरी सदरहू पुस्तकाच्या ११ प्रती रा. रा. त्रिंबकराव वासुदेव गुप्ते, वकील, बुधवार पेठ, पुणे, पत्त्यावर पाठविण्याची तजवीज करावी. लोभ असावा हे विनंति.

आपला.

बालकृष्ण अत्माराम गुप्ते, साष्टीकर

विविधज्ञान विस्तार आणि महाराष्ट्र-साहित्य पत्रिका.

नोव्हेंबर १९१५ अंक ११

चिटणीस घराण्याची संक्षिप्त माहिती व सनदापत्रें रा. बालकृष्ण सखागम कुळकर्णी, यांनीं सुरू केलेल्या 'ऐतिहासिक जुने लेख' मालेचें हें प्रथम पुस्तक आहे. पृष्ठें ४० किं ४ आणे. शिवाजीमहाराजांच्या अष्टप्रधानांपैकीं जे चिटणीस त्यांच्या घराण्याची ही हकीगत प्रत्येक इतिहास भक्तास प्रिय आणि संग्राहार्ह वांटेल. या लेखमालेंत कायस्थप्रभूंच्या इतिहासाची साधनेंच देण्याचा विचार दिसतो. जुन्या ऐतिहासिक लेखांच्या प्रसिद्धी करण्याची ही वांटणी वाईट नाही.

ज्ञानप्रकाश ता. २ डिसेंबर १९१५

चिटणीस घराण्याची संक्षिप्त माहिती:— हे चिमुकेंल पुस्तक रा. बाळकृष्ण सखाराम कुळकर्णी, मुंबई, यांनी प्रसिद्ध केलें असून त्यांत चिटणीस घराण्याची कांहीं माहिती व सनदापत्रें दिली आहेत. मराठ्यांच्या अमदानींतील इतिहास बखरीच्या रूपानें लिहून ठेवून या घराण्याने महाराष्ट्रावर मोठे उपकार करून ठेविले आहेत एवढेच नव्हे तर कायस्थप्रभु शाहीतील कित्येक पुरुषांनी राज्यसंस्थापनेच्या कामी छत्रपतीस केवढी मदत केली ही गोष्ट सर्वास महाशूरच आहे. तेव्हां या घराण्याच्या इतिहासानें महाराष्ट्र वाङ्मयास विशेष शोभा येणार आहे हें उघड आहे. या दृष्टीने रा. कुळकर्णी यांनी आपल्या पूर्वजांची व पर्यायानें सर्व महाराष्ट्राची जी सेवा चालविली आहे ती निःसंशय अभिनंदनीय आहे निरनिराळ्या घराण्या संबंधानें असे प्रयत्न झाल्यास इतिहाससंशोधक मंडळांचे काम बरेंच सुकर झाल्या वांचून रहाणार नाही. पुस्तकाची किंमत ४ आणे आहे

स्वदेश ता. २६ डिसेंबर सन १९१५

चिटणीस घराण्याची संक्षिप्त माहिती (संपादक वा स. कुळकर्णी) मराठेशाहीत मर्दुमकी व मुत्सद्देगिरी गाजविलेल्या चिटणीस घराण्यांतील देशभक्ताची संक्षिप्त परंतु साधार माहिती या पुस्तकांत दिली आहे. शिवाय सनदापत्रांचाही संग्रह केला आहे सर्व इतिहासभक्तांनी हें पुस्तक अवश्य संग्रही ठेवावें.

आनंद

जानेवारी १९१६

चिटणीस घराण्याची संक्षिप्त माहिती व सनदापत्रें “ऐतिहासिक जुने लेख” या मालेतलें हें पहिलें पुस्तक असून यांत श्री शिवाजी महाराजांचे सुप्रसिद्ध चिटणीस बाळाजी आवजी यांच्या घराण्याची माहिती अस्सल कागद पत्रांच्या रूपानें दिली आहे. इतिहासदृष्ट्या हें लहानसें पुस्तक बरेंच महत्वाचें आहे. अशी पुस्तके स्वल्प किंमतीस देण्याची कांहीं तरी तजवीज अवश्य व्हावयास पाहिजे.

धर्मजागृति

फेब्रुवारी १९१६

चिटणीस घराण्याची संक्षिप्त माहिती-ऐतिहासिक-जुने-लेखः— पुस्तक १ लें किंमत ४ आणे (प्रकाशक-बळकृष्ण सखाराम कुळकर्णी, वनामहॉल लेन, मुंबई.) या पुस्तकामध्ये इतिहासप्रसिद्ध चिटणीस घराण्याची संक्षिप्त माहिती आणि सनदापत्रे हीं दिली आहेत. महाराष्ट्रांत राज्यसंस्थापना आणि त्यांचे रक्षण या कामी बाळाजी आवजी आणि खंडो बल्लाळ या दोघांनी जीं अपूर्व कामगिरी केली त्या संबंधानें ह्या लहानशा पुस्तकांत विश्वसनीय अशी माहिती आली आहे. ही माहिती इतिहासप्रिय वाचकांस उपयुक्त व मनोरंजक वाटेल यांत कांहीं शंका नाही. रा. कुळकर्णी यांचा इतिहास साधनें प्रसिद्ध करण्याचा प्रयत्न अभिनंदनीय आहे. आणि या प्रयत्नास इतिहास जिज्ञासूंकडून योग्य ती मदत होईल अशी आह्मांस आशा आहे.

भारतसेवक

फेब्रुवारी १९१६

ऐतिहासिक जुने लेख पुस्तक १ लें. चिटणीस घराण्याची संक्षिप्त माहिती व सनदापत्रेः— लेखक-श्री. बाळकृष्ण सखाराम कुळकर्णी, किंमत ४ आणे. चिटणीस घराण्याने मराठ्यांच्या इतिहासांत व इतिहासलेखनांत केलेली कामगिरी सुप्रसिद्ध आहे. सुप्रसिद्ध कवि कै. मल्हार खंडेराव चिटणीस हे ह्या घराण्यांतलेच होत. यावरून कांहीं घराणीं वंशपरंपरेच्या तत्त्वानुसार (Heredity) कशी पुन्हाः पुन्हा उदयास येतात, हे चांगले दिसते. ह्या लहानशा पुस्तकांत चिटणीस घराण्याची थोडक्यांत माहिती दिली असून, ते इतिहास संशोधकास उपयोगी पडेल.

मधुकर

जुलै १९१६

चिटणीस घराण्याची संक्षिप्त माहिती व सनदापत्रेः— लेखक वी. एस. कुळकर्णी. महाराष्ट्राचे इतिहासाचे दृष्टीने अशातऱ्हेची सनदापत्रे प्रसिद्ध होणे अत्यंत इष्ट आहे. बाळाजी आवजी, खंडोबल्लाळदि चिटणीस मंडळी इतिहास प्रसिद्धच आहे. त्याच घराण्याची माहिती उपलब्ध करणारी सनदापत्रे यांत छापली आहेत. इतिहास-भक्तांनी या पुस्तकाला अवश्य आश्रय देऊन ग्रंथकरास उत्तेजन द्यावे.

१४४६

सं. ठाणे

इतिहास

८८

लेख.

पुस्तक = २ रू.

निम्नीय गणनाची सविन माहिती

स

धात्री-सन्दा-पत्रे.

प्रथम करणार

बालकृष्ण सखाराम कुळकर्णी.

मुंबई.

१९१७

किंमत ८ आणे.

(या पुस्तकासंबंधी सर्व एक कार्यानि आपले खाजगी ठेविले आहेत)

तापाच्या भयंकर रोगापासून सावध
रहाण्याकरितां

कर्णिक मिक्शर

मुद्दाम संग्रहीं ठेवा व वापरा.

किं. ४१० बाणे. मांठी घाटली किं. १ रुपया
ट. ११. निराळा.

कर्णिक बदर्स.---१६/३ गिरगांव, मुंबई.

**The Chandraseniya Kayastha Prabhu
Co-operative Credit Society Ltd.**

*Registered on 1st October 1915 under
Act 11 of 1912.*

Total Number of Shares 1000 of the nominal
value of Rs. 15 each

Number of shares sold 550.

Loans advanced to date to the Members Rs. 3 50

Deposits on hand

Number of Members

Last dividend

Open for the

Kayastha

President

REFBK-0001446

REFBK-0001446

Chandraseniya
Bombay

VISHRAM BUILDING,

Santharoad Road, Bombay N. 4.

